

ŠOLI / UČITELJSTVU
IN STARŠEM! / MLA-
DINI LJUBEZEN / DO-
NOVINI ZVESTOBO!

Poštšina plačana a gotovini.

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA
GLASILO SLOMŠKOVE
DRUŽBE V LJUBLJANI

1929

LETO XXX

ŠTEV. 3-4

„Slovenski Učitelj“
izhaja sredi vsakega
meseca - Uredništvo
(Fortunat Lužar) je v
Ljubljani, Glinška ul.
vrtna kolonija - Uprav-
ništvo je v Ljubljani,
Jenkova ulica štey. 6
Naročnina znaša pet-
deset dinarjev - Član-
ke in dopise sprejema
uredništvo, reklama-
cije in naročnino pa
upravništvo - Izdaja-
telj in odgovorni ured-
nik: Fortunat Lužar
Za Jugoslovansko
tiskarno v Ljubljani:
Karel Čeč, Ljubljana

Vsebina v števil. 3.—4.: To in ono iz francoske šole. Kriha. — Soia materielne kulture. Dr. Pavel Brežnik. — Kulturni stiki in zveze Slovencev po prevratu. Fort. Lužar. — Učitelj in varstvo spomenikov. Janez Perenič. — To in ono iz nadzorniškega življenja. Ivan Hribski. — Književnost. Kulturni pregled. Zapiski.

Glasbena priloga: Št. 2. »Otrok poje« — Anton Jobst.

Društvo za pospeševanje ciljev lige narodov.

(Association pour la Société des Nations Ljubljana.)

Gonilna sila ideje, da se naj mednarodni odnošaji razvijajo na podlagi medsebojnega prijateljstva in zaupanja, ni samo altruizem ali idealizem, temveč potreba. Ne idealistični prijatelji miru, temveč realni politiki so prišli do spoznanja, da obstoji edina možnost upostavljenja dobrih odnošajev med narodi v tem, da vsi sodelujejo s pošteno voljo pri skupnem delu.

Odkar so se realni politiki sprijaznili z idejo poštenega mednarodnega življenja, je ta lepo napredovala. Iz nje se je rodila Liga narodov.

Kdor zasleduje zunanjo politiko, opaža, da začenja staro geslo diplomatskih odnošajev: »Ne zaupaj nikomur, varaj vsakogar!« postajati nepopularno.

Danes je postala Liga narodov velika svetovna arena, v kateri se borijo nove sile s starimi. Mnenje, da je cilj Lige narodov utopija, se že maja v širokih krogih. Ljudje počasi spoznavajo, da se Liga narodov izplača, čeprav zaenkrat še ne ustreza vsem zahtevam.

V boju novih in starih sil v Ligi narodov je pa mednarodno javno mnenje največjega pomena. Treba je javnost vsega sveta pridobiti za duh poštenega sožitja narodov. Že več let obstojajo mednarodne zveze, ki delujejo v smislu te važne naloge.

V prvi vrsti med njimi je l. 1919. ustanovljena Svetovna zveza društev za pospeševanje ciljev Lige narodov (Union Internationale des Associations pour la Société des Nations), koje sedež je v Bruslju. To je zasebna zveza društev, ki so se proti koncu svetovne vojne in v povojni dobi ustanovila v večini držav. Prvo zasedanje delegatov teh društev se je vršilo od 26. januarja do 3. februarja 1919 v Parizu. Udeležili so se ga francoski, angleški, ameriški, italijanski, belgijski, jugoslovanski, rumunski in kitajski zastopniki.

Danes združuje ta zveza 45 narodnih organizacij iz 35 različnih držav, med temi tudi iz takih, ki niso včlanjene v Ligo narodov, kot na primer iz Zedinjenih držav Severne Amerike in iz Turčije. Nastala je torej pomembna organizacija, čije člani so mnogokrat i važni faktorji v političnem življenju svoje domovine. To velja predvsem za angleško organizacijo League of Nations Union, ki šteje pol milijona članov.

V naši kraljevini imamo taka društva v Beogradu in v Zagrebu. Beogradsko je naslednik pariškega jugoslovanskega društva, ki se je udeležilo prvega mednarodnega sestanka l. 1919. v Parizu. Zagrebško obstoja tudi že več let. L. 1927. se je ustanovilo i v Ljubljani enako društvo z naslovom: Društvo za pospeševanje ciljev Lige narodov (Association pour la Société des Nations), čigar pravila so bila potrjena od velikega župana ljubljanske oblasti z odlokom U. br. 7165/1/III dne 11. avgusta 1927.

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO SLOMŠKOVE DRUŽBE

LETNIK XXX

Ljubljana, 1. aprila 1929

ŠTEV. 3., 4.

To in ono iz francoske šole.

Kriha.

Kdor pride na Francosko, dobi nehote vtis, da je francosko šolstvo, zlasti ono po deželi, nekam zaostalo. Vzrok temu vidim jaz predvsem v francoski laični zakonodaji, ki je ločila cerkev od države in odpravila verouk iz šole. Vsed tega sta nastali v Franciji dve vrsti šol: javna ali državna in privatna ali verska šola. Javne šole so dobro obiskovane le po mestih in večjih krajih in se tudi le tam dobro razvijajo. Po deželi pa je po teh šolah obisk izvečine slab; da, najdejo se celo šole, v katere hodi vsega skupaj le 5—10 otrok: učiteljevi in morda še županovi in če je še kak drug uradnik v kraju, ki je radi službe prisiljen, da izroči svoje otroke tej šoli. Kmečki ljudje pa do te šole nimajo zaupanja; zakaj kdor je živel nekaj časa med Francozi, ve, da hrepeni vsa duša Francozov po nečem nevidnem, nadnaravnem in tam, kjer ni vere, zavzemajo njeno mesto vraže: nikjer ne najdemo toliko vedeževalk in ljudi, ki bi jim nasedali, ko ravno v Parizu. Jasno je vsled tega, da kljub vsem naporom niso mogli vzeti narodu vere in le čudno je, kako so mogli pri nas razvpiti Francoze za brezbožneže. Krivi so temu predvsem oni tujci, ki pridejo v Pariz, pa se napote v Montmartre in ondotne nočne lokale, ki jih imajo Parižani nalašč zato, da v njih izvablajo tujcem denar; po teh vtisih sodijo potem ves narod. Kdor pa je živel dalje časa med njimi, je spoznal, da je ta slika popolnoma napačna. Kdor je hodil n. pr. po alpskih predelih ali po Pirenejih ali celo po Bretaniji, je moral spoznati, da temu narodu ne bo noben napor vzel njegove vere. Videla sem Bretonce na velikem romanju v Anverzu pri sv. Ani, kjer je na tisoče mož in žena v slikovitih narodnih nošah skozi teden dni izpovedovalo svojo vero; videla sem jih v Joselinu pri Mariji pomočnici lajajočih žena (neke vrste histerija), videla sem njihove kraje, ki ima skoro vsak svojega svetnika in svoj čudežni studenec, in sem razumela, da ti ljudje z laično šolo nimajo kaj početi. Zato pošiljajo francoski kmetje svoje otroke rajši v privatne verske šole. Tu morajo za otroke seveda plačevati, če že ne oskrbnine za stanovanje in hrano pa vsaj šolnino. In vendar rajši preneajo vse te žrtve, kot bi svoje otroke izročili v brezversko šolo.

Takih privatnih šol je po Franciji vse polno. Sme jih ustanavljati vsakdo, ki ima le za to predpisane izpite. Vodijo jih izvečine bivši redovniki in redovnice, ki ob ločitvi cerkve od države niso marali zapustiti domovine in so se rajši laizirali. Te šole so povsem proste in svetna

oblast sme nadzorovati le higijenske razmere v njih. Drugače pa je nadzorstvo pridržano njim samim; v praksi ga izvršuje škof dotične škofije, v kateri je šola, oziroma duhovnik, ki ga škof v to določi.

Dobre volje učiteljem in učiteljicam teh šol gotovo nihče ne bo odrekal; pa vendar se te šole ne morejo razvijati. Glavni vzrok leži v tem, ker te šole nimajo pravice javnosti. Vsak otrok, ki hoče dobiti spričevalo — našo odpustnico — da je izvršil z dobrim uspehom ljudsko šolo, mora delati izpit pred posebno izpraševalno komisijo, ki je v splošnem zelo stroga v ocenjevanju. Zato se vsa pažnja po teh šolah posveča le pripravam za te izpite. Obravnavajo se teme, ki so jih v prejšnjih letih stavile te komisije, prilagode se načinu obravnavanja, ki ga posamezni člani teh komisij zahtevajo. O kakem modernem šolstvu, o šolstvu, kakršno je potrebno za praktično življenje, v teh razmerah seveda ne more biti niti govora.

* * *

Kar se tiče moderne šole, imajo francoski učitelji o tem komaj kaj pojma izvzemši morda onih iz Pariza in njegove okolice. Hotela sem dobiti nekaj znanstvenih francoskih knjig, ki bi obravnavale delovno šolo. Obrnila sem se za tozadevno literaturo na znanca, ki živi v Franciji in sicer v večjem industrijskem kraju. Ta se je obrnil najprej na dva učitelja ondotnega kraja, ki pa nista razumela, kaj hoče. Nato se je obrnil še na ravnatelja ondotne šole, pa tudi ta ni vedel, kaj je to »l' école active«, ne kaj »Arbeitsschule«; sam se je obrnil drugam po informacije in šele po tretjem poizkusu je dobil strokovni časopis francoskega osn. šol. učiteljstva, ki se v dveh, treh člankih bavi s to šolo. Zanimivo pa je, da tudi ta ne pozna delovne šole, ampak le dunajsko šolo. V glavnem obravnava metodo poučevanja na prostem, na sprehodih; pa jo odklanja.

To malo zanimanje za delovno šolo ima po mojem svoj vzrok predvsem v antagonizmu, ki vlada kljub vsem prijateljskim izjavam in paktom vodilnih politikov še vedno med francoskim in nemškim narodom. Ker pa se pokret delovne šole širi v glavnem iz Nemčije, (čeprav mu je bil početnik prav za prav Francoz) se Francozi z njim ne morejo sprijazniti. Nikoli namreč Francoz ne bo priznal, da more iz Nemčije kaj dobrega priti. Pred par leti sem se razgovarjala s francosko ljudskošolsko učiteljico. V teku razgovora sem mimogrede omenila, da je nemška šola priznana kot dobra in služi za vzor nekulturnim državam, ki se hočejo civilizirati. Užaljeno me je pogledala in rekla: »Nikoli še nisem o tem slišala. In vendar je francoska šola...« Užaljeno je utihnila in nikoli mi te hvale Nemcev ni mogla odpustiti.

Drugi vzrok, da ta šola ne more dobiti ljudi, ki bi jo skušali uveljaviti tudi na Francoskem, pa je strogo centralistična ureditev francoskega državnega šolstva. Od belgijske meje pa doli do Pirenejev in od Alpskih predelov pa notri v Bretanje, povsod poučujejo po istem načrtu in povsod vise v šolah isti urniki. V takih razmerah so poskusni razredi tako rekoč nemogoči, posebno še ker se morajo ozirati na gimnazije in univerze, ki

sprejemajo nato ljudskošolski material in se drže le starega ustroja. Zato pišejo francoski stanovski listi le malo o tem novem pokretu in še to skrajno previdno. Sicer imajo deloma prav. Tudi pri nas bi bila v tem oziru na mestu večja previdnost in predvsem potrebnje nova šola stroge kritike. Drugače se zgodi, da dobimo pri nas le nekakšen surogat nemške šole, ne pa ustanovo, ki bi bila umerjena po naših razmerah in potrebah. Naši propagatorji moderne šole pa se preveč boje kritike in iz njihovih člankov in spisov odseva le preveč samohvale.

Francosko šolstvo je urejeno precej drugače kot naše. Meščanske šole ne poznajo; pač pa jim je osnovna šola razdeljena na nižjo, srednjo in višjo stopnjo. Višja stopnja bi nekako odgovarjala naši meščanski šoli, čeprav ne popolnoma. Po dovrstitvi višje stopnje vstopi učenec lahko v normalko, naše učiteljišče. Tako se zgodi, da dovrši francoski učitelj šolo že s 16. letom in je lahko nastavljen. Vendar pa še ne sme nastopati samostojno, ampak le pod vodstvom kakega starejšega učitelja, dokler ne napravi praktičnega izpita. Začetna plača takih učiteljev je bila do zadnjega prav nizka. Zadnja leta so zvišali plačo vsemu učiteljstvu in zdaj se vrti plača francoskega učitelja od 9000—16.000 fr. letno; ne posebno veliko, če vzamemo, da se n. pr. v industrijskem kraju s 1000 fr. mesečno le bolj slabo shaja. Sicer pa gre sedaj boj francoskega učiteljstva v glavnem za tem, da se plače unificirajo, da torej dobe vsi enako: mladi in stari, moški in ženske po načelu: za enako delo enako plačilo. Mlajši, ki bi pri tem najbolje odrezali, utemeljujejo svoje zahteve s tem, da človek, ko je mlad, rabi več plače za knjige in nadaljnjo strokovno izobrazbo; pri sedanjem plačilnem načinu pa se človek gmotno opomore še le takrat, ko je že star in je njegova energija že izrabljena. Temu se upirajo seve starejše moči, ki bi bile pri tem prikrajšane; vendar pa je tudi med njimi veliko idealistov, ki so bodoči generaciji na ljubo pripravljeni, da se odpovedo prednostim, ki jih uživajo sedaj. Sindikat, v katerem je združeno vse francosko učiteljstvo, dosedaj v tem oziru še ni zavzel stališča, ampak še le zbira mnenja od vseh strani. Vsekakor bo boj hud, tudi če se za načelo zavzame sindikat, zakaj umevno je, da se bo država branila. Mimogrede omenjam, da je ta sindikat zelo močen in je zvezan v enoto tudi z vsemi manuelnimi delavci Francije. Oblasti ga zato nekam sumijo, da ima komunistične tendence; vendar moramo vedeti, da ostane Francoz strasten narodnjak, pa bodi pristaš rojalistov na eni, ali komunistov po drugi plati. Tujcu nasproti bo vsakdo branil svoj narod kot najboljši in najplemenitejši na svetu; vsekakor lep sad državljanske vzgoje.

Ta sindikat se močno trudi tudi za mednarodno zvezo vsega učiteljstva in v veliki meri je njegova zasluga, da smo dobili internacionalno federacijo učiteljstva v kateri smo včlanjeni tudi Jugoslovani.

Iz šolskega dela

Šola materielne kulture.

Inž. Henryk Grouner, prevel dr. Pavel Brežnik.

(Dalje.)

Ako se pa hoče kvalitativno in zaeno tudi kvantitativno več pridobiti na človeku, kakor se je to dosedaj dogajalo, predvsem kar se tiče materielne kulture, potem bi bilo treba razen mnogih samo ob sebi umljivih sprememb (n. pr. zadostne prehrane) postaviti celo šolstvo na popolnoma drugo podlago, kakor na to, na katero smo že stoletja navajeni.

Da dvignemo produkcijo, jo vseskozi obogatimo ter jo kvantitativno pomnožimo, bi morali dosedanjo navlako naučne snovi iz šole odstraniti in jo tako z raznim potrebnim kar najradodarnije opremiti, da bo v stanu vzgajati ljudi, ki bi mogli proizvajati realne vrednote, torej blago, stvari, ki se kupujejo in dobro plačajo.

Zelo razširjeno mnenje, da obstoj tehničnih in obrtnih šol nižje, srednje in višje vrste z današnjim učnim načrtom in opremo že popolnoma zadostuje, da pokliče v življenje nove industrije, ki še ne eksistirajo, ali oživi že obstoječe — je napačno.

Zgodovina industrije dežel z visoko razvito industrijo namreč uči, da so bili »pionirji« industrije ponajveč ljudje, ki so služili od »pike« navzgor, torej ljudje, ki so začeli z najbolj instruktivnim in nazornim delom, s fizičnim delom.

Brezdovomno je povzdig produktivne zmožnosti posameznikov, skupin prebivalstva in s tem velikega dela dežele postal za narod SHS aktuelno vprašanje, in sicer tem bolj, ker so se postavili Jugoslovani vsled vojnih dogodkov na lastne noge in bodo morali z lastno močjo braniti svoje politične pridobitve na gospodarskem polju.

II.

Vsekakor treba je, da uporabimo svoje dosedanje izkušnje na polju tehničnega šolstva tudi pri tipu bodočih šol. Uvaževati moramo tudi zahteve, ki so nastale na podlagi nemške diskusije o prihodnosti šol in pouka. In ker je poleg tega nujno, da tesno združimo problem izbire poklica in problem vzgoje, tako da ne zadostimo samo posameznikom, ampak družbi — predlaga pisatelj tega članka po vsem, kar je dosedaj razložil, ustanovitev nove šolske vrste.

Ta nova šolska vrsta naj bo »šola ročnega izdelovanja«, »praktična šola tehnične enciklopedije«, »šola materielne kulture«.

Glavni program šole te vrste naj bo sledeči:

Izobraziti ljudi, ki bodo v stanu izdelovati kupčijske predmete (Sachgüter). (Naglas je na »bodo v stanu«.)

Šola naj doseže to na ta način, da skuša vzbuditi in ohraniti ljubezen do fizičnega dela vsake vrste.

Za učne pripomočke naj služijo: orodja, priprave, aparati, stroji, materialije, surovine in polfabrikati, delavnice, skladišča, računske, konstrukcijske in dopisovalne pisarne, knjižice, izleti, borze za izmenjavo in seminarske vaje na ameriški način.

Iz šole naj izidejo ljudje, ki ne zaničujejo fizičnega dela, ki ga poznajo in cenijo in ki so pripravljeni fizično delati brez — ali vkljub — višji šolski izobrazbi.

Šola nove dobe naj ne vzgaja duševnega proletarijata vseh fakultet, nobenega proletarijata državnih in privatnih uradnikov, ampak naj poveča število samostojnih, neodvisnih ljudi, naj producira sposobne, prvoredne (smart) ljudi, ki so v stanu izdelovati in v denar spraviti reelne vrednote na polju materielne kulture.

Šola prihodnosti naj ne vzgaja nezadovoljnih ljudi, temveč ljudi, ki razumejo se bojevati s sedanjim juridično-birokratskim sistemom v javni upravi, v kolikor je ta nasprotna razvoju materielne kulture in jo zadržuje, zato da se more doseči boljša materielna kultura za široke sloje prebivalstva in s tem tudi boljša bodočnost.

Šola naj vzgaja ljudi, ki zaničujejo protekcijo in so ponosni na to, da so se brez tuje pomoči, samo z lastnimi močmi naučili delati in tako postali proizvajalci (producenti), da so si pridobili zase in za svojo družino zadostne dohodke za življenje, ki je vredno človeka, da žive v blagostanju in so preskrbljeni za starost.

Šola »ročnega izdelovanja«, kakor si jo predstavlja pisec tega časniškega članka, naj nadomestuje v celi kraljevini SHS to, kar nudi, oziroma more nuditi vsakdanje življenje v Ameriki, Angliji, Franciji in Nemčiji otrokom navajanja k fizičnemu delu, da ga vzljubijo in se z njim pečajo.

Ta šola naj slednjič, oziroma prav za prav polaga glavno težo na delo očesa, roke, opazovanja in presojevanja, osnutka, konstrukcije, preračuna, reda, vzgoje in uprave, naj pazi, da se to delo učencev meri, poveča, skrbno neguje in vzgaja z najbolj rafiniranimi sredstvi, primeri in nalogami.

Ta šola naj vzgaja k delu, ki izvira iz samostojnosti učenca pri lastni odgovornosti, iz lastne iniciative.

V prvi vrsti naj šola vzgaja ljudi k »izdelovanju predmetov« (doing the things), k »produciranju stvari«, potem pa tudi k vsemu temu, ki je v najožji zvezi z »izdelovanjem predmetov«.

Na drug način si je nemoogoče predstavljati povzdigo produkcije države.

Morda bi kdo vprašal: Kako je možno že pri otroku vzbuditi in trajno vzdržati ljubezen do fizičnega dela?

Na to moremo odgovoriti: Človek dela navadno to, kar vidi pri drugih, torej to, kar delajo drugi. Primer, okolica (milieu), je pri tem glavna stvar.

V »šoli ročnega izdelovanja« se bodo nahajali stroji, priprave, orodja, surovine in polfabrikati za izdelovanje različnih stvari v zadostni množini.

Čim več, tem bolje. V začetku jih bo tudi malo zadostovalo. Učitelj bo pokazal učencem predmet, n. pr. škatlico za vžigalice. Vsak otrok bo dobil to škatlico v roke in si jo bo natanko ogledal. Nato bo učitelj zahteval, da naj otrok sam napravi takšno škatlico. Otrok bo vprašal: Iz česa? S čim? Tu se mu pokaže: Tam imaš les, tam nože in drugo orodje, izberi si sam vse potrebno in skušaj sam napraviti škatlico. Otrok poskuša in spretnejši jo bo tudi napravil.

Otroci, katerim se ni posrečilo škatlico izdelati, bodo zavidali drugim, srečnejšim. Od učiteljevega, pedagoško pravilnega ravnanja pri tem pouku bo mnogo odvisno, da se zavist, ta važna vzpodbuda za namen izvršiti nalogo, na eni strani razvija in ne zaspi, na drugi strani pa ne prekorači primernih mej, kajti zna se pripetiti, da izgubi slabše nadarjen otrok veselje do izvršitve naloge iz same zavisti. Učitelj bo moral torej gledati na to, da kmalu odkrije manj spretno otroke in jim primerno pomaga pri izvršitvi dela in dvigne njih samostojnost.

Sistem dviganja samostojnosti bo stal na najvišji stopinji, zato je pa treba zahtevati, da reši otrok s pomočjo učitelja na vsak način nalogo.

Samo ob sebi umevno bodo primeri za vaje sistematično premišljeni, kakor bo sploh treba celo šolo sistematično, temu primerno organizirati in izdelati.

Kar se pa tiče zahteve, da mora otrok dano nalogo s pomočjo učitelja na vsak način izvršiti, omenjam, da se mora učitelj v tem oziru kolikor je le mogoče potruditi, ker gre za to, da dobi otrok zaupanje v samega sebe in si postane svest, da more z lastnim razumom in pridom dano nalogo prav tako izvršiti kakor drugi, morda nadarjeni učenci.

Potem ko so napravili učenci škatlico na rokodelski način, jim pokaže učitelj stroj, aparat, oziroma njih množino, ki služijo v izdelovanje takih škatlic, in nato mora vsak učenec na stroju, oziroma na strojih sam napraviti škatlico od začetka do konca.

In ko je tudi to absolvirano, se stroji razstavijo pod vodstvom spretnih strojnih ključarjev pred očmi učencev.

Razkazujoči strojni ključar razloži učencem pomen vsakega dela stroja in stroj zopet sestavi. Nato mora vsak učenec pod nadzorstvom strojnega ključarja stroj razložiti in zopet sestaviti. Ta vaja se nadaljuje toliko časa, da zna vsak učenec popolnoma samostojno cel stroj razložiti in zopet sestaviti.

Ker je le malemu številu učencev mogoče prisostvovati zadnjemu poskusu, se pečajo ostali med tem časom z drugimi opravki. Uprava, oziroma učiteljski zbor take primerno opremljene šole ročnega izdelovanja si lahko izmisli na tisoče vrst enakih nalog. V tem oziru zadostuje n. pr. prelistanje starejših letnikov časopisa »Der gute Kamerad« in enakega slovstva.

Pri teh nalogah pa se ne gre za to, da bi se učenec naučil kakega rokodelstva ali spretnosti, kakor n. pr. knjigoveštva, fabrikacije igrač, mizarstva, ključavničarstva, strojne tehnike, zidave železnic, elektro-

tehnike, železnih konstrukcij, zidave v betonu itd. natanko, oziroma kakor v kaki zadrugi z »vsemi šikanami«.

Gre v tem več za to, da dobi učenec nekaj v roko.

Učenec naj dobi pojem o tem, koliko in kako različni predmeti se izdelujejo na svetu in kako se more, oziroma mora začeti z izdelovanjem teh predmetov.

Gre za to, da se otrok vzgaja dinamično in ne samo statično, torej za to, da se vzgaja v takem miljeju, da sploh sprejema realne vtise na polju dela, da more tako rekoč na podlagi teh vtisov sam določiti delokrog, ki si ga bo izvolil v bodočem življenju, če staršem, ki so bili vzgojeni v šolah starega datuma in v miljeju temeljno različne strukture, ni mogoče izbrati za otroka pravega poklica.

V »šoli ročnega izdelovanja« se bo uporabljal predvsem sistem seminarjev, torej sistem, ki je bil že Sokratu znan in ga je karakteriziral, samo s to temeljno razliko, da ne bo abstraktno dlakocepičanje, temveč da bodo proizvodi, kupčijski predmeti, stroji, način izdelovanja, pripomočki, trgovinska in obrtna geografija, osnovni pojmi trgovine, praktičnega dela in spremembe sadu fizičnega dela v denarno vrednost — tvorili predmet sokratskega pogovora med učencem in učiteljem v »šolski občini«, kot katera je mišljena »šola ročnega izdelovanja«.

Otrok naj dobi čimprej realno podlago za svet svojih misli. Doma, v stanovanju se ne sme otrok igrati, ker bi povzročil nered, kaj pokvari itd. V strahu, da česa ne pokvari, se ne nauči otrok — vkljub temu, da dozori počasi v odraslega človeka — nikoli spoznavati resnice, ki leži v stavku: Treba je večkrat imeti pogum, kako stvar slabo napraviti, da se doseže uspeh! Dobro bi torej bilo, to igrčkanje v kakem posebnem lokalni, v posebnem zavodu koncentrirati.

III.

V šoli, v zavodu, ki ga ima pisec teh vrstic v mislih in ki bi se dala deliti v več oddelkov, bi morali v gotovem oddelku vsi srednješolci po končanem tretjem ali četrtem razredu napraviti eno vsaj dve leti trajajoč kurz.

Po teh dveh letih se bo pokazalo, kdo izmed dečkov je izredno tehnično, kdo bolj komercialno, administrativno, organizatorično nadarjen itd., kajti vsak teh dečkov bo imel priliko iz lastne iniciative samovoljno se »igračkati« in razen tega se bo vsak sistematično poučeval v izdelovanju različnih stvari, kupčijskih predmetov in bo absolviral vrsto seminarjskih vaj.

Med vojno smo pogosto slišali govoriti o »anarhiji v produkciji«. Ta anarhija obstoja brez dvoma, a v okom priti ji moremo le na ta način, da se po absolviranju šole ročnega izdelovanja večina gojencev s pomočjo državnega nameščevalnega urada, ki je v najozjem stiku z ravnateljstvom

te šole, nastavi v praktičnih poklicih, torej v rokodelstvu, v industriji, v rudokopih itd.

Vodstvo za ta namen potrebnih statističnih podatkov in zapiskov in uporaba tozadevnega uradnega gradiva, dat itd. bo ena najvažnejših nalog te šole zaeno z oddelkom za poizvedbe pri izbiri poklica.

Če pa starši kakega dečka vkljub natančnim izjavam ravnateljstva »šole ročnega izdelovanja« na vsak način hočejo, da se vrne deček po dokončanem dveletnem praktičnem kurzu nazaj v srednjo šolo v četrti razred, se bo korist časa, ki ga je prebil v kurzu predvsem v tem kazala, da se bo deček pogovarjal s tovariši in starši, brati in sestrami čisto o drugih stvareh kakor deček, ki ni obiskoval tega kurza. Pri onih, ki so vzljubili praktično izdelovanje, se bo pokazalo, da se bodo nadalje v prostem času z njim bavili in čitali najrajši dela obrtne, industrijske, tehnične in trgovske vsebine. Ti napredni izdelovalci se bodo na ta način počasi konsolidirali in izpopolnili.

Za slučaj pa, da bi bil eden teh naprednih učencev, samouki trgovec ali tehnik obiskoval po dokončani srednji šoli tehniko, bo to, česar se je naučil v »šoli materielne kulture«, prišlo do prave veljave, ker se bo z veseljem in pravim zanimanjem, z globokejšim razumevanjem bavil s tehničnim študijem. Tehnika, oziroma materialna kultura, je danes že tako razširjena, tako raznovrstna, in s tem tudi študij tehnike za onega, ki ne prinese nobenega predznanja s seboj (kakor pravi profesor Riedler iz Charlottenburga), tako težak, da se mora na vsak način že prinesiti s seboj gotovo množino prebavljene in v spomin trdno zasidranega praktično-tehničnega znanja, drugače ne profitira slušatelj tehnične visoke šole dovolj od detajlov tehničnega predavanja.

Detajli igrajo v svetu materielne kulture, na polju tehnike veliko važnejšo vlogo kakor v drugih poklicih, posebno dandanes, ko se je industrija in vsa produkcija na polju materielne kulture tako dalekosežno specializirala.

Mogel bi kdo trditi, da je podaljšanje pouka za dve leti utemeljeno samo za one, ki so določeni že pred podaljšanjem za študij tehnike. Za vse druge učence pa pomeni podaljšanje pouka popolnoma nepotrebno izgubo časa, denarja itd.

Oni, ki tako mislijo, naj bi čitali spise ravnatelja dr. A. Papsta iz Lipskega, n. pr. »Technische Arbeit als Erziehungsmittel« v časopisu »Gartenlaube«, letnik 1908., stran 35, nadalje »Ročno delo dečkov v današnji vzgoji« (založba Teuber, Lipsko, 1907), naj bi si ogledali Horace Mann School v New Yorku, in govorili bi drugače.

Razen tega še omenim, da ne traja n. pr. študij medicine na Švedskem kakor v Nemčiji ali Avstriji 4 do 5 let, temveč 8 do 9 let, in realka v Nemčiji ne 7 let, temveč 9 let.

Če hoče pri nas rokodelec, delavec ali tehnik na podlagi iznajdbe ali izboljšanja začeti z izdelovanjem dotičnega predmeta, se mu zelo težko

posrečilo, spravite laike do tega, da bi se začeli zanimati za stvar in financirali novo podjetje.

Netehnični svet ima strah in nezaupnost do tehnike, boji se, spuščati se v njo, ker je težka in komplicirana, najde se torej redkokdaj kdo, ki bi bil pripravljen investirati večje ali manjše kapitalije v kaki novi produkciji. Ta strah pred tehniko se da razlagati samo vsled neznanja pogojev, od katerih je odvisna uspešna produkcija. Šola materielne kulture, ali kakor bi jo mogli tudi imenovati »praktična šola tehnične enciklopedije« za osebe različne starosti in različne stopnje splošne izobrazbe, naj deluje zoper ta strah in nezaupnost pred industrijo, pred obrtjo in tehniko na ta način, da v gotovih oddelkih in kurzih toliko ljudi, kakor le mogoče, na praktičen način seznanj s pogoji, od katerih je odvisen uspeh v produkciji.

(Dalje.)

Kulturni stiki in zveze Slovencev po prevratu.

Fort. Lužar.

Prva luč krščanstva je med evropske narode prišla iz Betlehema. Mesija je zrahljal rimski imperij, čigar močotci so vsem narodom grabili zemljo, sinove in ljudstvo za svojo slavo in razkošje. Krog 900 po Kr. so Slovani prejeli krščansko vero in novo kulturo iz solunske okolice. Od takrat do sedaj je zopet minilo krog 1000 let, ko so se Slovani utrjevali v cirilometodijski ideji.

V svetovni vojni so tudi Slovani med seboj in z drugimi narodi napravili mnogo stikov. Izid vojne je pospešil ustanovitev novih slovanskih držav in utrditev Slovanov v srednji Evropi. Nastale so Jugoslavija, Českoslovaška in Poljska. Pri tako velikih prevratih, kakor so razvoj krščanstva pri Rimljanih, pridobitev krščanstva pri Slovanih in svetovna vojna, se tu ne bom dalje mudil, vendar jih omenjam kot mogočne mejnike našega kulturnega življenja.

Na svetovnem pozorišču vidimo vsak narod s svojimi posebnostmi, s svojo razvito telesno silo, s svojimi slikovitimi oblekami ali narodnimi nošami, s svojimi običaji, borbami i. t. d. Vse te posebnosti pa nimajo vedno istega splošnega pomena ter se v raznih dobah in modah izpreminjajo. V dobi romantike so bile mnogo let na dnevnem redu narodne starožitnosti in sploh narodnost. Take posebnosti narodov raziskujejo marsikje še danes zgodovinarji in geografi ter pošiljajo znanstvene ekspedicije v razne dele sveta. Ni pa kultura nič kaj samostojna, rada se naslanja in preliiva druga v drugo, a to pospešujejo iznajdbe kakor so para, železnice, elektrika. Raziskovanje kulture zahteva temeljitih studij in sestavo enciklopedij.

¹ Iz predavanja na zborovanju »Slomškove družbe« o božiču 1928.

Navadno ljudsko življenje gre pa tudi svojo pot in stoji pred drugačnimi dejstvi. To se je videlo že pri rimski kulturi, kjer je pri ljudstvu obveljalo geslo »panem et circenses«, zahteva kruha in zabave. Dandanes pa enako nastopa poleg zahteve gospodarskega življenja in razvoja, zahteva gledališč, filmov in sportov. Pred svetovno vojno je redko kak dnevni časopis omenil novice o sportih, danes pa ljudje strastno čitajo o svetovnih mojstrih, o filmskem tekaču Nurmiju, o urugvajskih nogometnih zmagovalcih itd. Vsi večji listi imajo rubrike za sportne dogodke, na vseh koncih se pazi na tekme in prvenstva. Nastali so letni in zimski sporti (smučarstvo). Ljubljana se pa ponaša z velikim stadionom. »Slovenec« je 7. junija 1924 pisal: »Sport je tudi pri nas osvojil občinstvo, s tem je treba računati, pa naj rečejo nekateri antisportniki kar hočejo.« Leta 1924. je bila olimpijada v Parizu. Sedaj je obvladan zrak, Lindberg je preletel z aeroplanom (maja leta 1927) Atlantski ocean, enako »Graf Zeppelin« z balonom. Pri zadnjem poletu na severni tečaj se je ponesrečil italijanski zrakoplov Nobila, pri reševanju tega poleta pa je zgubil življenje slavn raziskovalec zemeljskih tečajev Amundsen. Tudi v Ljubljani imamo letalski aeroklub.

Vendar se v take višave niti zastopniki velikih narodov ne morejo vselej dvigniti, manjši seveda še težje. Delokrog malih narodov pa zato ni najslabši, njih življenje je zato tudi zdravo in lepo. V teh medsebojnih primerih prevladuje duševnost. Ta se pa kaže v kulturi, ki jo ima skoraj vsak narod.

Kultura je latinski izraz ter izvira iz latinskega glagola »coltere«, t. j. obdelovanje, oblikovanje. Kultura se začne že pri posamezniku z njegovo izobrazbo. Kulturonosci so posamezniki in družba. Nekdaj so pričenjali s kulturo duhovniki, sicer pa izredne osebnosti in drugi stanovi. Prosveta je dobila povsod razmah. Dr. Iv. Prijatelj je napisal v Zborniku Slovenske Matice 1907, str. 1, o naši kulturi sledeče: »Gradiva za duševno življenje Slovencev je jako malo zbranega. Mi smo kakor otroci: ali vse ali nič. Pri tem pa pozabljamo, da je naše kulturno življenje živelo samo v drobcih; mogočnih, bogatih tokov in struj nismo imeli. To pa stvari z znanstvenega stališča ne izpremeni prav nič.« Toda tudi drugod so bili napori in taki opomini nas ne smejo tlačiti v pesimizmu. Že Lasalle ima lep izrek, kako se lahko majhen narod s kulturo dvigne za ime »narod«. — Po prevratu smo imeli cele vrste raznih prosvetnih in kulturnih udejstvanj, polno pionirjev na vseh koncih. Listi so pričeli prinašati mnogo bolj kulturne reči in priloge. Na to so začeli posebno misliti po V. katoliškem shodu l. 1923. Sprejeta je bila resolucija, da naj tudi list »Slovenec« preskrbi prilogo o zanimivostih v prosvetnih pridobitvah. — Po svetovni vojni ni imela vsaka kultura pravih tal. Doživljaji po vojni so bili še silno utisnjeni in na vseh koncih se je iskala neka uteha, nekak optimizem. Začelo se je veseljačenje v predpustu l. 1919. na vseh koncih in listi so skušali nastopati proti temu. »Slovenec« 17. januarja 1919 je zapisal stavek: »Celega sveta se je lotila požrešnost. Vsak hoče imeti stotisoče

in milijone.« O nestalnem vojnem dobičkarstvu in verižništvu je nekaj let po vojni vse govorilo.

Na vsak narod vpliva posebno kultura glasbe in poezije. Dobra glasba sega daleč preko mej in vsak kulturni narod je znan po kaki glasbeni umetnosti. Zelo se predstavljajo kulturni narodi z opero. Tako imajo Čehi svojo reprezentančno opero »Prodano nevesto«, Francozi »Carmen«, Nemci Mozartove skladbe, Slovenci pa Foersterjev »Gorenjski slavček«. — Slovensko gledališče je bilo zopet otvorjeno takoj po prevratu l. 1918. Maribor je otvoril svoje in tudi drugi kraji odre. »Dom in svet« l. 1924. je gledališču posvetil 2. številko. Leta 1926. je gostovala slovenska opera v Splitu. Hugolin Sattner je napravil novo opero »Tajdo«. Rešeni so bili v teh letih važni glasbeni problemi. Dne 24. januarja 1925 so prvič igrali v slovenskem jeziku Mozartovega »Don Juana«, sedaj pa še »Beg iz Seraja«. Mnogo je bilo koncertov. »Glasbena matica« v Ljubljani je napravila več prav dobro uspešnih turnej. Dne 9. aprila 1919 smo se prvič seznanili s srbsko in francosko glasbo, dva koncerta je dala v Ljubljani srbska kraljeva garda. Bilo je tudi več cerkvenih koncertov. Posebnost je bila, ko so l. 1925. izvajali Beethovno 7. simfonijo (opus 92) in l. 1927. več svečanih koncertov v spomin 100letnice Beethovne smrti, kralja glasbe, ko so izvajali 9. simfonijo. Ta glasbeni umotvor izraža neutolažljivo željo po radosti in izzveni tudi v smislu Peršernove zdravice »Živé naj vsi narodi«. — Pesmi v šoli so dobile jugoslovanski značaj. V vseh šolskih pesmaricah so postavljene tudi hrvaške in srbske pesmi. V začetku l. 1928. je šolska mladina v mnogih naših šolah z veliko radovednostjo poslušala narodnega guslarja Vučića iz Črne gore.

Slovensko umetnost smo si osvojili z ustanovitvijo »Akademije znanosti« in z »Narodno galerijo«. Maja 1927 smo priredili umetniško razstavo na Dunaju. Imamo tudi umetniško šolo »Probudo« v Ljubljani. Šole so dobile za risanje Sičeve zbirke narodnih ornamentov in vezenin, vse opisane v slovenskem in francoskem jeziku. — Kulturne vezi so delale naše telovadne organizacije in tudi dosegle razna prvenstva na mednarodnih tekmah. Z raznimi narodi nas veže vseučilišče v Ljubljani. Leta 1920. je bilo otvorjeno slovensko misijonišče v Domžalah. Za misijonsko delo tekmujejo vsi evropski narodi, sedaj bodo poznali tudi Slovence. Od leta 1928. veže velika radiopostaja v Domžalah slovensko besedo z vsemi deli sveta.

(Dalje.)

Učitelj in varstvo spomenikov.

Janez Perenič.

Sodobne kulture v nobeni smeri ne moremo spoznati, če ne poznamo tudi preteklosti, ker današnja kultura ni naša zasluga, nego tudi vseh naših prednikov. Vsak rod je dodal po eno opeko in le tako je mogla vzrasti do danes tako mogočna zgradba. Kdor se torej hoče poglobiti v

današnja kulturo, ni dovolj, da pregleda samo delo naše dobe, temveč tudi vse prejšnje, iz katerih izhaja. Stopiti mora h kulturni zapuščini, k zgodovinskim spomenikom, ki so zrcalo mišljenja in delovanja naših prednikov in temelj naši, pa tudi vsem bodočim dobam. Zato je dolžnost vsakogar, da te spomenike, ki so važen vir zgodovinskega in narodopisnega študija, skrbno varuje in ohranja tudi svojim poznim rodovom, katerim bodo ravno tako velike važnosti.

Zgodovinske spomenike moramo torej ohranjati predvsem znanosti. Vendar oni niso velike vrednosti samo za znanstvenika, marveč tudi za vsakega priprostega človeka. Tudi temu morajo biti zgodovinski spomeniki dragocena dediščina, ki so mu jo zapustili predniki, katerim mora izkazovati spoštovanje. Dvigati mu morajo ponos in ljubezen do domače grude, ter ga vzpodbujati k novemu, boljšemu mišljenju in ustvarjanju.

Iz tega vidimo, da jih moramo varovati tudi radi njih velike npravno-vzgojne moči. Vendar to še ni njih zadnji pomen. V Sloveniji nam spomenikov ne manjka, tudi takih ne, ki dajejo nekaterim pokrajinam posebno romantično lice. To so nešteta znamenja, cerkve, gradovi, obzidja in razvaline. Posebno razvaline starih gradov ustvarjajo v preprosti duši bujno fantazijo. Poleg tega morejo prinašati tudi materialno korist, ker bi s pravilnim oskrbovanjem razvalin v marsikakem kraju dvignili tujski promet, kot nov vir zaslužka.

Kako malo je še zmisla glede varstva spomenikov med preprostim narodom, pogledjmo par primerov, na katere sem v nekih krajih naletel.

Kmet je našel več bronastih zapestnic iz predrimske dobe. Vzel je kladivo in jih hotel zravnati. Seveda so se mu vse zdrobile. — Nekateri viničarji, ki so po gradiščih našli kake starine, so se jim gnjusile ter so jih z lopatami razbili in razmetali. — Kovač je imel nekaj rimskega denarja. Delal je oklestače in na koncu vsakega ročaja nabil rimski novc. — Z raznimi izkopanimi predmeti iz predrimske in rimske dobe so se igrali otroci, dokler se reči niso razbile ali pogubile. — Posestnik je izkopal rimski nagrobni spomenik. Praktično ga ni mogel uporabiti, a ker je bil lep, ga vseeno ni razbil. Vrgel ga je pod kozolec in tam je, nametan z razno navlako, ležal 30 let. — Stare rimske utrdbe pa so kmetje razkopavali le radi opeke, ki so jo vsled njene trdnosti rabili za tlak in peči.

Tudi spomenikom poznejše dobe se čestokrat ne godi bolje. Tako so n. pr. rušili zidove starih gradov in obzidij ter si zidali nova poslopja. Kar pa jim je ostalo manj uporabnega kamenja, so ga razvažali za cestni gramoz. — Pri popravljanju cerkve so vrgli stare kipe in slike v smeti. — Stare knjige, pisma in druge starine so dali malim otrokom, da so jih trgali in se tako z njimi motili. — Od časa do časa je prišel kak prekupčevalec starin, ki je predmete velike vrednosti kupil za smešno nizko ceno ter jih bogzna kje dobro prodal.

Človeku nehote prihajajo na misel Vandali in Walensteinovi vojščaki. Samo, da pri nas ne moremo govoriti o kaki podivjanosti in zakrknjenosti,

ne go le o nepoučenosti. In kdo more temu bolj odpomoči, kot učitelj? On živi skupno s preprostim narodom, zato mu ni prav nič težko napraviti v tem ziru marsikaj koristnega.

Ne mislim, da bi bil učitelj nekak čuvaj, ki bi stal pri spomenikih ter jih varoval, marveč, da bi se za vse spomenike svojega kraja zanimal, dognal njih izvor ter o tem poučil tudi svoje ljudstvo.

Večkrat pa tudi učitelj ne more sam presoditi popolnoma prave vrednosti, zato je njegova dolžnost, da se obrne do strokovnjakov, ki mu bodo šli rade volje na roko, ker se lahko zgodi, da ima kak navidezno brezpomemben predmet veliko zgodovinsko in znanstveno vrednost. Nikakor pa ni dopustno brez strokovnjakov odkopavati grobove in druge starine. Sicer pa je tako odkopavanje tudi po zakonu prepovedano, kajti pri znanstvenem raziskavanju ne gre samo za predmete, ki so največkrat majhne vrednosti, nego tudi za vse okoliščine, ki so skoro vselej velike važnosti. Torej, kdor želi kopati v kakem kraju, kjer misli, da so starine, mora najprej obvestiti najbližji muzej, da mu pošlje strokovnjaka. Tudi o slučajno najdenih izkopeninah in drugih starinah je treba takoj obvestiti pristojni urad, ki je za mariborsko oblast: Zgodovinsko društvo v Mariboru, za Ljubljano pa: Narodni muzej v Ljubljani, ker le odgovorni zavodi morejo poskrbeti za njih temeljito znanstveno izrabo.

Brez dvoma je zgodovinski študij eden najzanimivejših predmetov in prav redki so v naših vrstah, ki bi zanj ne imeli nikakega zmisla. Marsikatero prijetno uro bi si v prostem času pridobil sleherni, ki bi se podrobneje poglobil v zgodovino domače vasi, občine, okraja. Mnogi bo moral v tej zadevi orati ledino, vendar ga ta težkoča ne sme oplašiti. »Glavno je,« kakor pravi J. Krek, »da se delo začne.« In tu naj začne pri šolski, občinski in župnijski kroniki ter drugih starih arhivih. Poišče naj vse že objavljeno gradivo, kjer bo dobil razne odlomke pa tudi glavne poteze. Prehoditi in prebrskati mora vse koticke svojega kraja. Mnogo bo zvedel tudi iz pripovedovanja starih ljudi. Zato ni prav nobeno ponižanje za učitelja, če gre z beležnico v roki med ljudi, jih izprašuje ter si sproti zapisuje njih pripovedovanje in svoje opazke. Ravno na ta način bo zvedel precej zanimivega, razbistrile se mu bodo nejasnosti in odkrile stvari, ki so že padle v pozabljenje.

Pri tem mu ljudje ne bodo delali težkoč, nasprotno, oni so vsakomur, ki se briga za njih kraj in njih preteklost, jako uslužni ter za kak pouk silno hvaležni. Zato pri tem študiju ne dobi učitelj samo znanja domače zgodovine in množino zanimivega gradiva za domoznanstveni pouk v ljudski šoli; nego tudi lepih izprehodov, zdravega razvedrila, natančnejšega vpogleda v gospodarske in socialne razmere svojega kraja in, kar je glavno, tudi srca svojih ljudi. Zato je študij zgodovine domačega kraja, poleg gospodarskega udejstvovanja, najlepša pot do zaupanja ljudstva in pot, po kateri pride tudi ljudstvo k šoli.

Ni kraja v Sloveniji, ki bi ne imel poleg zanimivih zgodovinskih poglavij tudi zgodovinskih spomenikov. In glavno, kar more učitelj storiti

v njih varstvo, je pouk preprostega ljudstva. Na podlagi predavanja o zgodovini domačega kraja mu je treba s slikami in predmeti prikazati pojem, z besedo pa važnost zgodovinskih spomenikov, opozoriti ga na slučajno najdene izkopanine; seznaniti ga z vsemi, v domačem kraju obstoječimi, zgodovinskimi spomeniki; opisati njih nastanek in pokazati njih posebnosti. Slednjič ga je treba prepričati, da je tudi njegova dolžnost, skrbeti za varstvo spomenikov. Vendar mu je treba poudarjati, da ohranja spomenike neizpremenjene, ko se često zgodi, da hočejo katerega rešiti razpada, pa ga popravijo tako, da mu dajo popolnoma novo obliko. S tem pa v njegovo očuvanje niso prav nič storili, ampak mu vzeli vso zgodovinsko vrednost.

Še lažje bo doseči uspehe v varstvo narodopisnih spomenikov privatne lastnine, kot je: starinsko pohištvo, posoda, knjige, slike, obleka i. dr., kar danes največkrat malodušno mečejo v staro šaro. Ljudi za te reči ni treba dosti rotiti, le poučiti jih je treba, da predstavljajo celo tudi denarno vrednost. To bo večkrat držalo, ker so za naše ljudi materialni momenti mnogo važnejši, od idejnih. Tako se mi je zgodilo, pri malo bolj razumnem kmetu, pri komur sem opazil jako staro stensko uro. Pripovedoval mi je ves rodovnik, ki jo je dedoval. Ko sem ga vprašal, če jo proda, mi je odgovoril, da je sedaj še ne misli, ker bo čez nekaj let še veliko več vredna. Ko bi bili istega mnenja vsi naši ljudje, potem prav gotovo ne bi starin niti prodajali, kaj šele metali v smeti.

Drugo, kar more učitelj še napraviti v njih varstvo, je pouk mladine. Še posebno pri nji je treba napeti vse sile, ker istočasno doseže dvojni uspeh. Prvi je, da mladino samo odvrne od poškodovanja in pokončavanja spomenikov, drugi pa, da jo pošlje v življenje z že vzgojenim čutom za varstvo spomenikov.

Priznati moramo, da ravno otroci napravijo spomenikom marsikako škodo. Ne iz hudobije, nego iz svoje lahkomiselnosti. Pokazati hočejo svojo iznajdljivost in svojo moč, pa se spravijo z ogljem, blatom, kamenjem i. dr. predvsem na znamenja in razvaline. Usoda narodopisnih predmetov privatne lastnine se pa itak vselej konča v njih rokah.

Golo pridigovanje in moralizovanje gotovo ne bo prineslo uspehov, vsaj trajnih ne. Pač pa je treba peljati otroke na prosto, k vsem domačim spomenikom. Zgodovinski pouk suhoparnih dogodkov in letnic je treba poživiti z nazornim podajanjem kulturnega razvoja. Pri predmetih samih jim je treba razložiti njih prošlost, njih lepote in pomen. Tudi mladina mora videti v njih nekaj zanimivega, spoštljivega in zato nedotakljivega.

Jako bi pritegnil mladino k varstvu spomenikov tudi šolski muzej. Pod učiteljevim vodstvom naj bi si ga mladina sama urejevala in izpopolnjevala. V nje bi uvrščala lastne risbe vseh domačih spomenikov, t. j. znamenj, kapelic, cerkev, razvalin i. dr. ter iz lesa in ilovice napravljene njih modele. Poleg tega tudi modele mostišč, gradišč ilirskega, keltskega, rimskega in staroslovenskega orožja in orodja. Z dovoljenjem staršev bi uvrščali, po raznih že pozabljenih kotih, zavrženo starinsko orodje, slike,

knjige, pišma, posodo in obleko, kar bi mladina z veseljem opravljala. Na ta način bi zgodovinskemu in narodopisnemu študiju ohranili marsikak zanimiv predmet, obenem pa bi v mladini ukoreninili čut za varstvo spomenikov.

Malo težja je ponazoritev vseh izkopanin, ker jih v naših šolah nimamo. Zato je treba otrokom pokazati njih slike in modele. V prvi priložnosti — a podeželske šole ob priliki šolskega izleta — pa jih peljati v narodni muzej. Pri izkopaninah je važna pojasnitev, da mostišča navadno naletimo v močvirnati zemlji ob rekah in jezerih, gradišča pa na solčni strani gričev rečnih dolin. Opozoriti jih je treba na možnosti, da bodo v tem ali onem kraju še našli kake ostanke naših davnih dedov ter jih poučiti, kaj morajo v tem slučaju storiti. Ko bodo pozneje v življenju slučajno prišli do izkopanin, bodo njih izvor in vrednost poznali, vedeli bodo, kakšni svrhi služijo in komu jih morajo oddati.

Tako smo lahko prepričani, da se med preprostim narodom ne bodo več dogajali taki vandalizmi in da bo našim zgodovinskim spomenikom prišla lepša bodočnost. Prepričani smo lahko, da bo kulturni svet kmalu moral priznati, da smo Slovenci na višku tudi glede varstva spomenikov. A učiteljski stan bo beležil nov uspeh svojega prosvetnega dela.

Izobrazba naroda

To in ono iz nadzorniškega življenja.

Ivan Hribski.

(Nadaljevanje.)

V zadnjem članku sem obljubil, da bom še katero povedal iz nadzorniškega življenja, če bom slišal, da je to učiteljstvu všeč. In, ker sem res slišal nekaj takih glasov, zato sem spet prijel za pero in bom tudi to pot ostal še pri blagoslavljanjih šolskih poslopij in pri kolavdacijah. Kakšno imam pri tem za bregom, bo količkaj razborit tovariš-(ica) brez posebnih težav uganil, če ne bo meni samemu že kar ušlo izpod peresa. Pa dovolj uvoda.

H kolavdacijam šolskih poslopij pritegnejo tako zvane izvedence: inženjerja, zdravnika in nadzornika. Preden ti gospodje šolske zgradbe ne odobrijo, ne sme se izročiti še svojemu namenu. Prišel pa sem za svojo osebo do zaključka, da bi bila večkratna navzočnost teh izvedencev potrebna v prvi vrsti tedaj, ko stavbo še gradijo in ne šele, ko je že vsa gotova. Kar je narejeno je narejeno in se mnogo spreminjati ne dá, ne s tehničnega ne z zdravstvenega še manj pa s pedagoškega stališča. Naravnost neobhodno potrebni pa so ti izvedenci tedaj, ko se določajo prostori in snujejo načrti za nove šolske zgradbe. Morali pa bi biti res izvedenci, ker prav mnoge šolske stavbe pričajo z nesrečno izbranimi kraji o premajhni izvedenosti vseh fistih, ki so pri tem poslu sodelovali. Kakor trgovine in gostilne stoje mnoge šole prav nesrečno ob cestah, da je mladina izpostavljena različnim nevarnostim cestnega prometa, motenju pouka in požiranju prahu, ki v mnogih krajih naravnost s ceste prihaja v učilnice. Tako postavljena šolska poslopja pričajo, da se ob komisijskih ogledih ni dovolj upoštevalo pedagoškega izvedenca, pričajo, da so odločali pri tem božna kakšni razlogi, kar vse nas sili, da ne smemo odnehati

po zahtevi ločitve šole od politike in nje osamosvojitve. Šolske zgradbe v mirna, tiha zavetja in zatišja — proč od hrušča in trušča! Pa to sem navedel le takole mimogrede, ker malo kritike nič ne škodi in po že narejenih in spregledanih napakah ter zmotah se šele lahko kaj naučimo. Radevolje pa priznam, da gre v tem pogledu počasi le na bolje, zakar zahvalimo Boga!

Dne 4. oktobra smo imeli kolavdacijo nadzidanega šolskega poslopja v prav prijaznem kraju Ž. Staro pritlično poslopje so dvignili za eno nadstropje. Sedaj izgleda, kot bi bilo popolnoma novo. Ob določeni uri smo se zbrali izvedenci ter možje odborniki stavbnega, šolskega in občinskega odbora. Inženjer je vzel v roke načrte in stavbni program ter primerjal in ugotavljal, če je vse izvršeno tako, kot je bilo predpisano. Zdravnik je opazoval ter beležil vse, kar mu je bilo všeč in ne všeč v higijenskem oziru, jaz pa sem premišljal, kaj bi prav za prav takole radi lepšega navedel, da ne bi bil tiho, ko me bo poklical sreski poglavar na zapisnik. Mnogo si skoraj nisem upal beležiti, ker me je obhajal občutek, da bi mi utegnil kdo zabrusiti v obraz: glej ga Abderita, zdaj vidi pogrške, prej ga pa ni bilo zraven, da bi jih bil preprečil še tedaj, ko je bilo to mogoče. Resnici na ljubo pa rad priznam, da kaj posebnega beležiti tudi treba ni bilo, ker ima šola prav pametnega in uglednega šolskega upravitelja, ki je modro vodil in nadziral nadzidavo in druge razširjave ter dajal potrebna navodila stavbenikom, različnim mojstrom in delavcem, nam pa pojasnila, zakaj ni to ali ono kako drugače izvedeno. Oblezli smo vse kote in povsod so nam bili tudi vsi možje za petami, ki so prav pridno vlekli na ušesa, nad čem se bo ta ali oni izmed nas spotikal. Zadovoljnost pa sem čital možem raz obraze, ko so čuli, da sestavljamo ugoden zapisnik, zlasti še, ko jim je gospod sreski poglavar čestital na posrečenem delu, katerega so izvršili pol z denarjem, pol pa s tlako. Jaz sem bil najbolj vesel stanovanja šolskega upravitelja, kakor tudi druge učne osebe, ker vem, da zavisi od stanovanja zadovoljnost učiteljstva. In, kjer je zadovoljnost doma, tam so tudi vzgojni in učni uspehi lepi in zadovoljivi. Teža se kmetje v Ž. zavedajo, kar na žalost našo, prav mnogokrat pogršamo celo pri inteligenci. Upraviteljevo stanovanje ima tri lepe sobe z vsemi potrebnimi pritliklinami. Nahaja se v I. nastropju ter je obrnjeno proti vzhodu in jugu tako, da bo imelo ves dan blaženo solnce. Na južni strani ima celo malo ložo ali balkonček, kjer se bo lahko solnčila upraviteljeva družinica. Stanovanje učiteljice obsega 2 sobi s pritliklinami in prav čedno kuhinjo. V obe stanovanji vodi poseben vhod, kar je važno in potrebno v slučajih epidemij. V kleti so odkrili dober studenec, ga betonirali in s črpalko napeljali vodo v zgornje prostore. To je bilo zlasti zdravniku všeč. Celo na upraviteljevo soprogo niso pozabili. Vzidali so ji pralni kotel in pa krušno peč. To socialno umevanje meni bolj imponira, kot vse fraze socialnih prerokov — brez dejanj. V pritličju sta 2 lepa razreda in lepa upraviteljeva pisarna. Domačini so na lično stavbo prav ponosni, še bolj pa na šolskega upravitelja. Saj so pa tudi lahko, ker po vsej pravici nosi ime Flajs. Zanj res velja latinska prislovica: nomen est omen. Pa bo morda kdo mislil, da je bogzna koliko let že tam? Nič več kot 5 in že ima takorekoč novo šolsko stavbo. Da, da! Treba je znati občevati z ljudstvom in ne nanj gledati zviška, kakor kakšna gospodična z visokimi petami in orokavičenimi rokami. Druga kolavdacija. Po štirinajstih dneh smo šli na kolavdacijo v N. G. — Tudi tam so pritlično šolsko stavbo dvignili in nekoliko razširili. Nadzidavo je vodil izredno vešč inženjer, ki je gledal v bodočnost ter pripravil prenovljeno stavbo za bodočo trirazrednico. In kakšno stanovanje za upravitelja! Kar skomina me po njem. Sreski poglavar mi je rekel: Niti univerzitetni profesorji v Ljubljani nimajo takega stanovanja. 4 ali 5 lepih sob v I. nadstropju s krasnim razgledom na 3 nebesne strani. Poleg stanovanja pa še velik balkon, na katerem bo lahko gojil cvetlice, se solnčil in senčil. Prav čedno je tudi stanovanje učiteljice,

obstoječe s predsobe, sobe, kuhinje in shrambe, ki je istotako v I. nadstropju. V pritličju sta 2 razreda in velika šolska pisarna. V suterenu pa je kuhinja za gospodinjstvo šolo in posebna klet, ki se prav lahko uporablja za delavnico. Pri ogledovanju teh šolskih in stanovanjskih prostorov sem tudi doživel nekaj, kar me je malo distinguiralo. Obe stanovanji sta bili namreč že opremljeni, ker sta se učni osebi že prej vselili vanju. Gospodje izvedenci so v eni izmed sobic opazili na steni neko sliko v Evini obleki. Ne vem, so li mislili resno, ali so se hoteli le malo pošaliti z menoj. Pozvali so me, da naj se kot pedagoški izvedenec izjavim o sliki. Takoj sem jim odgovoril, da slike v »Adamovih in Evinih odelih« ne sodijo v šolske prostore. Potolažili so me, da je slika v privatnem stanovanju in še v taki sobici, kamor ne bo imel dostopa noben šolski otrok. No, jaz sem drugačnega mnenja. Pedagoški čut mi pravi, da bi ne smelo biti v učiteljskih stanovanjih prav nič takega, nad čemer bi se lahko ranila sramežljivost učencev ali kogarkoli. Pri sestavi zapisnika smo že doživeli majhen incident, ki je bil meni zelo všeč. Ko je bil namreč zapisnik sestavljen in bi ga morali podpisati tudi vsi občinski možje, se je eden takorekoč v imenu ostalih uprl ter izjavil, da prej ne podpišejo, dokler ne denemo še v zapisnik, da bo imela tudi tretja učna oseba stanovanje v šoli, katero ji bo moral odstopiti šolski upravitelj brezplačno, češ, da ima sedaj itak preveč sob. Poskušali so jih nekateri malo pregovarjati, da se to samo ob sebi razume, a kmetje so stali pri vratih in bi nam bili ušli, če bi jim ne bili ugodili njih zahtevi. Šele, ko so videli, da je njih zahteva prišla v zapisnik, so prišli h katedru in se podpisali. Mislil sem si: To pa so drugačni možje in drugačni glasovi, kot smo jih ravno tiste dni slišali iz Belgrada ob priliki obravnav šol. zakona. Prav, prav tako! V kmetih je še zdravo jedro brez tiste razredne nevoščljivosti, ki jo često opazimo celo pri humanistično in akademsko naobraženih ljudeh, kar mene boli v dno duše. Pa pustimo rekriminacije in pojdimo še k tretji kolavdaciji. Meseca decembra smo jo imeli v L. Tu so postavili popolnoma novo šolsko poslopje za enorazredno šolo. Po županovi modrosti in inženjerjevi previdnosti so jo pa že tudi pripravili za bodočo dvorazrednico. Stavba sama na sebi je nekaj posebnega in se bistveno razlikuje od tistih enoličnih šolskih zgradb, ki so jih svoječasno izdelovali po enakem kopitu, t. j. po nekakšnih splošnih normalnih načrtih, ne oziraje se pri tem na krajevne karakteristične okolnosti. Prav posebno srečno je izbran prostor, na katerega so postavili šolo. Stoji na nizkem sedlu med dvema cerkvicama, ki sta druga od druge oddaljeni le po nekaj 100 metrov zračne črte. V ozadju, na severni strani, se vpenja višje gričevje, da varuje šolo pred burjo, na jug ima odprt svet in krasen razgled v vso tisto okolico, o kateri je že pokojni Ivan Cankar zapisal nekje, da je prečudovit kraj. Daljnja posebnost te šole je še gospodinjstva kuhinja v kleti, in to na enorazredni šoli v L., česar je bil zopet izredno vesel dr. L., ki je prepričan, da bodo ravno gospodinjstva šole zanesle med ljudstvo večji zmisel za higijeno. Stanovanje šolskega upravitelja je prav lepo in udobno, nekaj stanovanja je v pritličju, nekaj v fasadah ter je preskrbljeno z vsemi potrebnimi pritklinami. Še posebno šolsko pisarno ima in okrog šole prav čeden vrtiček. Upravitelju, ki je še mlad samec smo kar pomežikovali, češ: oženi se! Tako stanovanje ni za samca, ampak za moža. Upam, da nas bo kmalu ubogal — saj mu ljudstvo skoraj s prstom kaže na nevesto, ki bi bila po ljudski sodbi primerna zanj... Toda pustimo to, bo že sam vedel, če »srce k srcu se prilega«. Brez tega predpogoja nič ni in še s tem se tudi učiteljske zakonske barke rade polomijo. Pa o tem poglavju tja po postu enkrat kak članek, ker post ni umesten čas za to.

Nekaj dni po kolavdacijah smo imeli blagoslavljanje obeh šol, t. j. one v N. G. in one v L. V G. se je izvršilo popoldne po nauku. Gospod dekan z B. se je meni izredno prikupil, ker je v svojem govoru pripovedoval, da

se še danes z velikim spoštovanjem spominja svojih prvih učiteljev. Kar rastele sem, tako mi je bilo to všeč in nekam samozavestno sem gledal po ljudeh, češ, glejte me, tudi jaz sem učitelj. Kmalu bom Abrahama videl pa sem doslej kaj takega samo še-le trikrat slišal v življenju. Bog daj, da bi še kedaj, tako mi dobro dè. Predsednik oblastnega odbora je v svojem govoru navajal, kako je oblastni odbor naklonjen šolstvu in je to dokazoval s številkami, ki so najbolj zanesljive priče. Vsem je bilo posebno všeč njegova obljuba, da šol tudi v bodoče ne bodo pozabili. Dobro, prav dobro! Tudi mi ne bomo pozabili lepe obljube in večkrat bomo potrkali na vrata oblastnega odbora, sem si mislil jaz in morda še kdo drugi. O tem se bo že prepričal dobri gospod predsednik. Sedaj naj bi bil nastopil moj prednik in prijatelj F. Š. On ima za stavbo nekaj zaslug, jaz pa še nič. Pa je dobričina mene potisnila na oder in moral sem odpreti usta. No, pa Janez si zna pomagati v zadregi. Kar tisti govor, ki sem ga držal na Grosupljem sem ponovil in sicer tako, da sem tu pričel tam, kjer sem na G. nehal. Za menoj so prišli na vrsto otroci. Enemu je bilo skočilo srce v hlačke, ker ni še nikoli toliko ljudi videl pred seboj. Po debelih solzah je učiteljica takoj spoznala položaj in tega slavnostnega govornika kar hitro in lepo skrila pod predpasnik. Prav lepa prisotnost duha. Po vseh obredih smo zapeli Bože pravde. Po vsem tem smo jedli, pili, peli, harmoniko vlekli in še plesali bi bili radi pa so morali možje obljubiti gospodu dekanu, da tega dovolili ne bodo, ker brez te obljube bi gospod dekan ne blagoslovil šole. In prav je bilo tako. V šolske prostore res ne sodi ples! Jaz kot zastopnik vlade sem odšel še pravočasno domov, zavedajoč se, kaj se takemu zastopniku spodobi, nekatere druge pa je spravil domov, kakor so mi pravili, šele: kikiriki... Kako je bilo ob blagoslovljenju v L.? Drugače zelo podobno, kot na G. in v N. G. le, da tam ni bilo toliko in takih dekoracij. Cel gozd prav visokih mlajev. Nad 20 sem jih naštel. Od mlaja do mlaja pa velikanska veriga vencev. In napisi! Eden me je zelo bodel v oči: »Šola, če dobra ni, je boljše da je ni!« Malo hud poper za nas učitelje, kaj ne? Po sv. maši smo se zbrali pred novim šolskim poslopjem. Tu je najprej stopil pred župana in predsednika krajnega šolskega odbora gosp. inženjer, ki mu je kot graditelj stavbe izročil ključe šolskega poslopja s prav primernimi besedami. Ta pa se je obrnil do upravitelja šole, ga lepo nagovoril, da naj ž njimi ne odpira samo poslopja, ampak otroška srca, v katera naj vsaja vero v Boga in ljubezen do domovine. Šolski upravitelj, kakor sem videl, ni bil prav nič pripravljen na tak ceremonijel, zato je ključe kar lepo vzel in ob tem še povedal, da take šole nimajo nikjer. Izgovoril pa je teh par besed tako prísčno, da je bilo ljudem kar všeč. Po blagoslovitvi šolskih prostorov je prvi poprijel za besedo gosp. dekan. Glavna misel, okrog katere se je sukal njegov govor je bila: Med šolo in cerkvijo bodi razmerje, kot med materjo in hčerko. To tezo je dokazoval po zgodovinskem razvoju šole. Razprtja med materjo in hčerko niso naravna, temveč protinaravna in zato obžalovanja in pomilovanja vredna. Skratka zanič, ki biti ne smejo! Jaz sem v svojem govoru poviševal naprednost občine, ki je zgradila in vzdržuje v dobrem stanju, kar 9 šolskih zgradb. Rad bi bil malo šaljiv v svojem govoru, pa sem jo polomil. Pravil sem, da smo včasih tega ali onega hoteli vleči s tem, da smo ga dražili, češ, ti si gotovo zdelal 9. šolo pod mostom na Vrhniki. Opozorili pa so me, da ne 9., ampak 11. Drugič bom že bolj previden, da se me ne bo še kdaj prijela taka smola. Izmed vseh govornikov je še najbolj ognjevit govoril sam gosp. župan dr. M. Ljudstvu je predočeval cerkev, šolo in domačo hišo za tri svetišča, v katerih dobiva vsega, česar potrebuje za srečno življenje in naj zato nikdar ne pozabi teh treh svetišč. Kot zadnja je nastopila še neka prav pogumna deklica, ki je po svoji lepi deklamaciji izročila zaslužnemu županu krasen šopek cvetic. Po odpetju Bože pravde smo sedli k slavnostnemu obedu. Popoldne smo poslušali in gledali zanimivo otroško igro v razredni sobi, v katero

je bilo prišlo prav vse iz vasi, kar leze in gre. Matere so kar v naročju prinesle še celo dojenčke seboj. Kot bi bili obhajali prav imenitno in bogato svatbo, tak občutek imam še danes. Pa kako ne, ko sem prinesel še domov »šajdesen«.

Vidite, tako je naše ljudstvo še povsod tam, kjer ga še niso zastrupili brezvestni demagoži, ki vzbujajo v ljudstvu le negativne, mesto pozitivne vstvarja-joče duševne in moralne sile.

Vojašnice kot ljudske vzgojevalnice.

Češkoslovaška demokracija je iz vsega početka umela dati vojašnicam poleg vojaških tudi izobraževalne naloge in cilje. Kako daleč je do danes v tem uspela, je razvidno iz poročila, ki ga objavlja list »Vojenská Výchova« (Vojaška vzgoja): Po vojašnicah so urejeni posebni prostori za zabavo in izobrazbo: knjižnice, radio-postaje, telovadnice itd. Takih dvoran je sedaj po vseh vojašnicah v državi 1382; razen tega ima vojaštvo 42 igrišč, 16 prostorov za lawn-tennis, 100 kinematografskih aparatov, 37 skioptikonov, 155 radiofonskih postaj, 209 footbalskih oprem, 79 klavirjev, pianinov in harmonijev, 48 stalnih in 25 prenosljivih odrov, 107 oprem za wolley-bal, 812 šahov, 324 domin itd. Vojaške knjižnice štejejo 398.955 zvezkov. Lani so dobili 26.488 novih knjig, 9070 starih knjig so zavrgli. 75.054 vojakov je prečitalo vsega 653.556 knjig, tako da je bila vsaka knjiga dvakrat izposojena. V vojaških čitalnicah je bilo vsega 4904 časopisov. — Zanimivo je, kako zelo je padel po vojašnicah konzum alkohola. V vojašnici nekega polka v Praži prodajo vojakom vsak dan po 400 litrov mleka in 25 litrov piva! To so fantje!

Književnost

Vzgojne knjige. Studenec milosti, drevo življenja, središče krščanstva je daritev svete maše. Vzgoja, če hoče imeti trajne uspehe, tega ne sme prezreti. Vsak katehet, vsak krščanski učitelj bo gledal, da bo mladina dobila ne le pravo pojmovanje o vrednosti svete maše, marveč da bo tudi globoko zajemala iz tega vrelca božjih zakladov. Pod tem vidikom umevamo skrb tujih narodov, zlasti Nemcev, ki vse žrtvujejo, da bi pripravili mladino za koristno udeležbo sv. maše. Za razlago svete daritve imajo nebroj šolskih knjig. Najnovejšo Schott-Bihlmayer (Herder, Freiburg i. Br.) smo že omenili. Zdaj imamo pa pri roki že tudi pomoček, ki daje katehetom, staršem, učiteljem navodilo, kako mladino uvesti, da bo prav rabila omenjeni molitvenik. Sestavil je to navodilo Otto Häfner z naslovom: »Katechetische Einführung in das zweite Kinder-Messbüchlein »Zum Altare Gottes will ich treten«. (Freiburg i. Br., Herder, 2-50 M.)

Kdor se hoče o praktičnosti te publikacije prepričati, kdor poučuje nemški govoreče otroke, naj si jo omisli.

Za čas prvoobhajilne slovesnosti in za čas priprave bo prav nahvalo prišla nova pomožna knjižica: Wolff Therese: Klein-Nelli und Du. Nach P. Hildebrand Bihlmeyer O. S. B. für die lieben kleinen Erstkommunikanten bearbeitet. Mit Bildern von Else Eisgruber. Freiburg i. Br. Herder. Karton. 1-50 M.

Knjižica prve izdaje »Klein-Nelli vom hl. Geiste« je znana in sila priljubljena. Ker je pa bila spisana za nekoliko bolj odraslo mladino, jo je bilo treba prilagoditi, kar se tiče jezika, manjšim prvoobhajancem. Namen ima, srečnim otročičem pomagati, da se za slovesnost I. sv. obhajila lepo pripravijo. Starši, ki otroke v teh tednih sami podpirajo z nauki in navodili, bodo našli v knjižici dovolj gradiva v to svrhu. A. Č.

Učbenik češkega jezika. Za Ruse spisal prof. F. Zpěvák, za Slovence priredil prof. J. Orožen. V Ljubljani, 1928. Založila Jugoslovaška knjigarna. 178 strani. Cena nevez. 40 Din, vez. 50 Din.

Ob tisočletnici smrti češkega narodnega svetnika sv. Václava I. 1929. (tudi v čehoslov. republiki je ostal narodni praznik, 28. dan septembra) poromamo na njegov grob. Zdaj se vsi ti bodoči romarji žele naučiti češčine. Jugoslov. knjigarna nam je naredila veliko uslugo z omenjenim učbenikom. Prof. Orožnu smo tudi hvaležni, da je to lepo delo izvršil. Knjižica je na prvi pogled majhna, kar zgubi se ti skoraj v žepu, pa ima v sebi zelo, zelo dosti oblik. Ne muči nas brez potrebe s slovniškimi pravili; jih je ravno prav. Vsa razlaga pravilna. In kar je redkost pri takih delih: knjižica je vseskozi zanimiva; komaj ti avtor pred oči postavi kak slovniški vzorec (sklanjatev in spregatev), takoj sledi kako prikladno čtivo. Sploh je čtiva zelo dosti; srečna misel. Po tej metodi bo učenec prav kmalu samostojno čital češko knjigo. Izbrano je čtivo iz vseh raznih področij življenja: zdaj smo v Praži, zdaj v češki vasi, zdaj pri raznih obrtnikih, zdaj na železnici, zdaj v hotelu. Vse zato, da si pridobimo čim večji zaklad besed. In ta je res velik. Če si bo učenec hotel sam sestaviti slovarček (in iz knjižice si ga bo lahko), bo imel s seboj izvrsten pripomoček pri potovanju. Berila so vsa prvostarna; zastopani so najboljši češki pesniki in pisatelji. Učenec (učenka) bo iz knjižice spoznal precej slovstvene zgodovine češke in čital spise, polne domovinske ljubezni. — Naštevali bi lahko še in še prednosti tega res koristnega, praktičnega, zelo skrbno sestavljenega delca. Z ozirom na bogato vsebino cena ni previsoka. Oprema (Jugoslovanske tiskarne) je brezhibna.

Diferenc. slovarček zadaj (240 besed) pozdravljamo. Lahko bi dodal še n. pr. chudý (ubog), cestovati, stradatí... Chytrý pomeni bolj zvit nego pameten. D.

Nova izdaja Prešerna. (Doktorja Francéta Prešerna zbrano delo. Uredila Avgust Pirjevec in Joža Glonar. Ljubljana 1929.)

Dosedanje izdaje Prešerna niso mogle dati občinstvu celotnega vpogleda v delo našega velikega genija. Njegove nemške pesmi, prevodi, zbirka narodnih pesmi in zanimiva korespondenca — vse to je ležalo razmetano po revijah in zbornikih. Te »raztresene ude«, ki so vsi pomembni za boljše razumevanje našega klasika, sta zbrala gg. dr. A. Pirjevec in dr. J. Glonar v knjigo, ki ima ponosen naslov »Doktorja Francéta Prešerna zbrano delo« (izdala »Jugoslov. knjigarna«). Tako smo po zaslugi obeh marljivih slovstvenikov dobili prvo dokončno, celotno in hkrati kritično izdajo duševne dediščine, ki jo je zapustil naš »pevec« svojemu narodu.

Lično opremljena knjiga obsega uvod iz pesna dr. Pirjevca, ki nudi zgoščeno sintetično sliko Prešernovega življenja in dela ter nekako združuje rezultate dosedanjih objavljenih raziskavanj. Nato je reproducirana originalna stran prve izdaje Prešernove poezij iz l. 1847., ki odvarja verno izdajo

te zlate knjige. V naslednjih delih so razni dodatki, ki jih najdemo deloma tudi v drugih izdajah Prešerna, a izpopolnjeni z vsem, kar so dosedanja raziskavanja spoznala kot plod Prešernovega peresa. Tu imamo tudi »ljudske posnažene« in »pripovedne pesmi« ter vse Prešernove nemške pesmi in prevode v nemščino. »Pisma« obsegajo klasično pismo staršem izza pesnikovih dunajskih let ter dopise Copu, Kastelcu, Čelakovskemu, Vrazu, neznanemu duhovniku, Janezu Bleiweisu in Jožefu Blazniku.

Izdaja je pregledna. Ima dvojce kazal: zaporedno in abecedno po naslovih in začetkih. Urednika sta ohranila vsemu besedilu prvotno obliko: tako, kakršno je zapustilo Prešernove roke, ostani za vedno. Izpremenjena je samo transkripcija pesmi, ki jih Prešeren ni spisal v gajici. Taka izdaja ne ustreza samo znanstvenim namenom, marveč ima svoj čar tudi za širše kroge, za vsakega ljubitelja Prešernove poezije: izvorna jezikovna oblika, ki ima za današnji slovenski jezik nadih arhaičnosti in provincializma, zajame naše občutje globlje od »moderno« sfriziranega Prešerna. Tej izdaji tudi ne manjka Prešernove slike in faksimila (odlomek »Judovskega dekleta«).

Knjiga se naroča pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani. (Stane broširana 40 Din in vezana 55 Din.)

Ivan Cankar: Zbrani spisi. Osmi zvezek. Uvod in opombe napisal Izidor Cankar. V Ljubljani 1928. Založila Nova založba. Str. XIX—380. Cena broš. Din 68—, polplatno Din 80—, platno Din 84—, polusnje Din 110—.

Nova založba v Ljubljani razpošilja že osmi zvezek Cankarjevih zbranih spisov. Tako založništvo in urednik s požrtvovalnostjo in ljubeznijo do pisatelja vestno spolnujeta svojo obljubo. Ta zvezek obsega troje značilnih in posebno lepih del Cankarjevih: Gospa Judit, Križ na gori ter Potepuh Marko in Kralj Matjaž. Urednik nam je s priznano temeljitostjo v Uvodu poiskal zvez za te knjige v pisateljevem duhovnem in umetniškem razvoju. Tako je ob Gospo Juditi zapisal kar literarno studijo o postanku knjige, o Cankarjevem tedanjem duševnem razpoloženju in o zvezah, ki so med Gospo Judit in Hišo Marije Pomočnice. Podrobno se bavi s pomembnim Cankarjevimi predgovorom h Gospo Judit. Urednik se spet podrobneje bavi z vprašanjem, kako in zakaj dobiva Cankarjeva naturalistična snov bolj in bolj idealistično smer in stopa v zavestno borbo s tedanjim socialnim, нравnim, političnim in idejnim svetom. Urednikove Opombe nas seznanjajo s snovanjem Ivana Cankarja in nam kličejo v spomin tedanje sodbe slovenske kritike o imenovanih delih. Ta zvezek je eden najlepših dosedanjih in prinaša lepo zaokrožena dela. Vsako teh del je vzbujalo svoj čas pozornost občinstva, zlasti je bil »Križ na gori« ena najbolj priljublje-

nih Cankarjevih povesti. Vsa ta dela stojе zdaj odkrita v novi luči in bodo učinkovala z novo močjo.

Ivan Pregelj: Zbranih spisov 1. zvezek. Štefan in Njegovi. Tolminske novele. Prvak slovenskih pisateljev nam je v Štefanu Golji podal edinstveno sliko trpljenja našega naroda v časih grajščinskih mogočnosti, ovekovečil slovenskega duhovnika tistega časa, ki dá življenje za svoje ovčice, in prepletel krepko stavbo svojega nedosežnega romana s tragedijo lepe Tolminke, ki v svoji nežni izvedbi nima sebi enake. — Tolminske novele vsebujejo med drugim originalni, že splošno zasloveli pridigi na Pust in »Pulver und Blei« ter biser naše novelistike: »Gospoda Matije zadnji gost«. (Cena broš. 45, vez. 65 Din.)

— **Zbranih spisov 2. zvezek.** Bogovec Jernej. — Balade v prozi. V strašni borbi mesa z duhom nam pisatelj tu predočuje predikanta, ki je zadnji propovedovalec luteranstva na Slovenskem. Z besedo, izostreno do zadnje izrazne možnosti, se dviga v »Bogovcu« pred nami ona divja strasna doba, skozi katero seva v vsej svoji trpki lepoti slovenska zemlja, ki je nepremagljiva. — Balade v prozi so mojstrovine, ki se bodo čitale kot vzor slovenskega jezika in zrcalo slovenske duše. (Cena broš. 45, vez. 60 Din.)

Haggard: Kleopatra. Zgodba o kraljevskem Egipčanu Harmakisu, njegovem padcu in maščevanju, kakor jo je bil sam napisal. Iz angleščine prevedel Jos. Poljanec. (Ljudske knjižnice 28. zvezek.) Ljubljana, 1928. Založila Jugoslovanska knjigarna. Str. 284. Cena Din 28—, v celo platno vezani knjigi Din 40—. Haggard je eden najpriljubljenejših pisateljev najširših plasti ljudstva, saj je v svetovni literaturi malo pisateljev, ki bi znali pripovedovati tako zanimivo in nape-to. Pisatelj nas vodi v ono dobo veličastne zgodovine starega Egipta, ko je šla njegova tisočletna zvezda že k zatonu in mu je vladala ena najstrašnejših žensk svetovne zgodovine, Kleopatra. To velezanimivo popisovanje prepleta napeta in tragična zgodba zadnjega potomca nekoč tako silnih domačih faraonov, ki naj bi osvobodil Egipt tuje nadvlade in oživil domačo dinastijo, a je tudi njega tako spretno uničila Kleopatra. Roman se bere v enem dušku, prevod je zelo dober in bravec bodo dobrodošli tudi kratki zgodovinski podatki o tedanjem Egiptu in Kleopatri, ki so dodani knjigi. Hvalevredno je tudi, da je uvedla založnica za svojo Ljudsko knjižnico vezavo v celo platno, saj se bere ravno ta zbirka pri nas morda največ. Delo vsakomur najtopleje priporočamo!

Slovenska pesmarica, zbirka najpriljubljenejših narodnih in umetnih slovenskih pesmi. Uredil Ante Beg, založila Goričar & Leskovšek, Celje. Cena Din 40—.

Nekdanja dr. Razlagova pesmarica (prva izdaja l. 1868., druga izdaja l. 1872.) se je med Slovenci tako omilila, da je sestavil pokojni Ivan Železnikar l. 1889. že tretjo izdajo

pod naslovom »Nova pesmarica«, ki pa je bila v nekem oziru ponesrečena ter je izgubila s književnega trga. Ta pesmarica pa ni samo po izdaji nova, temveč je po možnosti popolna, reformirana in modernizirana. Izpuščene so z malimi izjemami druge slovenske pesmi, kakor ruske, poljske, češke itd., a ne morda iz neprijaznosti do naših bratov, temveč le iz tehnično-praktičnih razlogov, ker so v zbirki, četudi je skoraj za polovico povečana, le najbolj znane in priljubljene naše domače pesmi. Z ostalimi slovenskimi pesnitvami se ukvarjajo pač naši boljši pevski zbori, ki pa itak vedo za vire, kje dobiti dotično besedilo z napevi vred.

Predstoječo zbirko je torej poklicala na dan naša domača potreba in splošna želja. Marsikomu je znan napev bodisi narodne ali umetne naše pesmi, toda besedila ne zna. To se čestokrat sliši v veselih družbah, ko intonirajo pravilno in ubrano, toda mahoma morajo prenehati, ker ne znajo besedila ali pa si ga sproti zasilno kujejo, kar kvari melodioznost in izvornost pesmi. Z našo zbirko je konec takim zadregam, ker le redke so pesmi, ki se splošno pojejo, da bi jih ne bilo v zbirki.

Nova pesmarica bo dobrodošla tudi pevskim zborom posebno na deželi, ki ne morejo imeti v evidenci vseh skladb, a v pesmarici najdejo pod vsako pesmico zabeleženo, kdo jo je uglasbil in kje dotično skladbo dobiti.

Med starejšimi pesnitvami je precej takih, ki so za današnje dobo že močno zastarele ter sploh nimajo posebne pesniške vrednosti, ker avtorji niso gledali toliko na jedro in zmisel kakor na rimo. To nedostanost in površnost je pred leti v »Ljublj. zvonu« sarkastično kritiziral naš najboljši starejši estetik g. prof. A. Funtek, pozivajoč obenem sodobne pesnike, naj bi hibe popravili. Nihče se ni pozivu odzval. Škoda le, da se ni take naloge lotil kritik sam, ki je obenem priznan pesnik. Urednik naše zbirke je tu in tam v besedilih takih zastarelih pesnitev kaj moderniziral, ako se je dalo to storiti brez škode za rimo in harmonizacijo. Posebno se je to zgodilo pri narodnih pesmih, ker nam nikakor ne dela časti in ne pospešuje naše kulture, ako se ponašamo s tujkami kakor: žida namesto svila, luft nam. zrak, oringel nam. uhan itd. Nekatere zastarele pesnitve okorne vsebine smo sploh izpustili, druge pa so že tako vdomačene in imajo kljub zastareli vsebini tako melodiozne napeve, da bi jih bilo škoda pustiti pozabljene, ker bi jih posebno starejše občinstvo pogrešalo v zbirki.

Tako izpopolnjena in modernizirana zbirka pa bo tudi nadomestovala v naših slovenskih domih razne pesniške izdaje, ki so ali že popolnoma pošle, ali pa jih zaradi visokih cen in množine ni mogoče vseh nabaviti, ker bi tvorile obsežno in preveč drago knjižico. Tako pa najdemo v zbirki zastopane malodane vse naše pesnike od Vod-

nika, Prešerna in Slomška, pa do najmlajših naših poetov z njihovim najboljšimi pesniškimi proizvodi. To bo posebno dobrodošlo naši šolski mladini tako pri petju, kakor pri deklamacijah. V ostalem pa je za mladino v zbirki še poseben oddelek.

Nekatere dolgovozne pesmi so se z oziranjem na prostor skrčile na glavno vsebino, ker vseh kitic izpeti navadno sploh ni mogoče, temveč se največkrat pojejo le začetne in zaključne kitice. Vse se je skrčilo, ozir. izpuščalo le tam, kjer ni nepretrgane zmiselnosti zveze med začetkom in koncem pesmi.

Ako se pri kateri knjigi pri izdajanju poudarja, da bi ne smela biti nobena hiša brez nje, lahko to naglašamo pri naši »Slovenski pesmarici«. Vsaj vsebuje pesmi za vse stanovalce in prilike: od pesmic, s katerimi uspava mamica svoje dete v zibelki do tužnih nagrobnic.

Naj se z novo zbirko širi ljubav do lepega slovenskega petja, naj njene pesmiče razveseljuje in blažijo srca, naj donašajo tolažbo in bodrilo, naj pa tudi vžigajo ljubezen do rodu in lepe naše jugoslovanske domovine!

Knjižnica Podmladka Rdečega križa: I. zvezek: *Prva pomoč*. Spisal dr. Mavricij Rus. Prvi zvezek obsega razne najnujnejše nasvete za človeka v nezgodah. Prav važno je, da je tudi mladina o tem nekoliko poučena. Kake poškodbe, rane, ozeblina, prelomi in druge nenadne obolenosti se vedno kje pripetijo ter je potrebno, da si ljudje vsaj za prvo silo pomagajo. Knjižica ima 24 strani in 6 slik v obliki, da jo imamo vedno pri rokah. Knjižica stane za organizirane člane P. R. K. 2 Din, za druge pa 3 Din.

Stalež šolstva in učiteljstva v Sloveniji za ljubljansko in mariborsko oblast. Sestavili Fortunat Lužar, Rudolf Wagner in Anton Vrabl. Izdala in založila Oblastna zaloga šolskih knjig v Ljubljani. V Staležu je razvidna Prosvetna

uprava, Univerza v Ljubljani, Srednje šole, Učiteljska, Strokovne šole, Meščanske šole, Osnovne šole, Otroški vrtci, Upokojenci, Ministri prosvete po pravnici. Krajevni imenik in Osebni imenik. *Ves Stalež* je ogromno delo ter predstavlja podatke od krog 6000 oseb vsakovrstnih šol in 900 krajevnih imen. Ker se stalež učiteljstva skoraj vsak dan menjava, je pričujoča knjiga kot podlaga tako prirejena, da se imena v njej lahko izpopolnujejo in predstavljajo. Prostor za take pripise ali izpremembe je posebno na desni strani in spodaj pod imenom vsake šole. Za nadaljnjo trajno uporabo, posebno pri uradih, je knjigo tako dati v vezavo, da se med vsak list vežejo še listi nepopisanega papirja. Stanje je v občje postavljeno za december 1928 in deloma tudi pozneje. Razni pogreški, površne pisave, pretipkanje rokopisov, mnogo sprememb med tiskom, ko je tolikrat zahtevala prememba ene besede drugo postavitev vseh drugih, je izdajo knjige nekaj zakasnilo. V zadnjih letih, posebno še iz dobe strankarskih vplivov, je bil krajevni pregled šolstva in učiteljstva zelo težaven. Zato je pričujoči *Stalež* šolstva in učiteljstva urejen v taki obliki, da lahko vse učiteljstvo na njem kaj dostavlja in popravlja. Red v staležu in statistiki je velikega pomena za šolstvo. Cena *Staleža* je 56 Din in se naroča pri Oblastni zalogi šolskih knjig v Ljubljani. Vredno je, da ga kupi vsaka učna oseba.

Kulturni pregled

Kako se dajo preprečiti vojne s pomočjo Lige narodov in podporo javnega mnenja, nam prav na jasen način kaže spor, ki je nastal lani v decembru med Bolivijo in Paragvajem v Južni Ameriki. Časopisje je pisalo o krvavih mejnih spopadih, o zavzetju in zopetni izgubi obmejnih trdnjav, med tem ko sta obe vladi zatrjevali, da nočeta vojne. Vendar se je na obeh straneh mobiliziralo z mrzlično naglico in javnost je bila silno razburjena. Posredovanja panameriške konference, Bolivija ni hotela sprejeti in vsak trenutek se je pričakovalo, da

izbruhne vojna. Javno mnenje se je zanimalo, kaj bo v tem slučaju storila Liga narodov in skeptično pričakovalo rezultatov njene intervencije.

Dejstva pa so postavila te preroke nesreče na laž. Ko je prišlo do prvih spopadov na meji Bolivije in Paragvaja, je g. Briand, predsednik Sveta Lige, ki je imel baš tedaj svoje zasedanje v Luganu, pozval obe državi brzojavno, da se podvržeta v sporu Ligi, kot to predvideva član XII. Liginega pakta. Od obeh držav je prispel odgovor, da pristaneta na to. Svet Lige narodov pa je poslal

obema vladama novo brzajavko, naj nemudoma ukineti vse odredbe vojaške ali druge vrste, ki bi bile v stanu poglobiti spor. Tudi na to zahtevo sta obe državi pristali ter se na predlog Liginega Sveta podvrgli razsodišču panameriške konference.

Tako je bila vojna nevarnost odstranjena. Res je, da ni bil to samo uspeh Lige narodov, ker je tudi več drugih ameriških držav ponudilo posredovanje. Toda, če nastane kje požar, so vsi gasilci dobrodošli in nihče se na to ne sprašuje, kdo je pogasil več ognja. Dejstvo je, da se je Ligi narodov v njeni borbi proti vojni posrečilo ustaviti sovražnosti in urediti spravna pogajanja.

Vse posredovanje je Liga od dne do dne objavljala, tako da je bila javnost o poteku pogajanja neprestano obveščena in lahko spoznala, kako velikanske važnosti je delovanje Lige narodov za ohranitev svetovnega miru.

P. V. B.

»Nemška šola in sporazum med narodi«. Udruženje francoskih učiteljev (Syndicat National des Instituteurs Français) je povabil nemško pisateljico Lujizo Müller na predavalno potovanje po vsej Franciji. V 12 francoskih mestih, nazadnje v Parizu, je imela predavanje o važnem predmetu: »Nemška šola in sporazum med narodi.« Po poročilih francoskih listov so imela ta predavanja zelo velik uspeh ne samo za predavateljico,

ki je imela svoje govore v francoskem jeziku, temveč še bolj za sporazum med narodi, ki se mu je posvetila Lujiza Müller. Na koncu svojih predavanj je čitala lepi predgovor Fritza Stahla k njegovi knjigi »Paris als Kunstwerk«, katerega je sama prevedla v francoščino. Ta slovstvena oporoka moža, ki je razumel Francijo in ljubil Pariz, je napravila povsod globok vtis. Udruženje francoskih učiteljev je prosilo predavateljico, da bi pozneje svojo govorniško turnejo ponovila.

P. V. B.

Predavanje o Društvu narodov na naših šolah. Prosvetno ministrstvo je odredilo, da morajo v tekočem šolskem letu vse naše osnovne in srednje šole posvetiti eno novo predavanje o ustanovitvi, težnjah in delovanju Društva narodov. Današnje novo pokolenje mladine naj se seznaní in prepriča, da se more mednarodno življenje normalno razvijati le potom kooperacije vseh ljudi.

Kakor povsod. Leta 1666. so pričeli v Parizu s snaženjem cest. To je bil takrat tak dogodek, da so se pesniki oglašili in celo v ta spomin kovali dve kolajni. — Leta 1752. je kraljeva angleška družba uvedla gregorijanski koledar. Nastala pa je taka opozicija v anglikanski cerkvi, da so nekatere člane kraljevega društva napadali v Londonu na cestah, ker je bilo s tem štetjem prikrajšanih nekaj dni življenja. — Leta 1306. je kralj Edvard I. prepovedal kurjavo s premožom, ker napravlja preveč dima in smradu.

F. F. L.

Zapiski

O šolskem vprašanju in o izobrazbi učiteljstva na Bavarskem je izpregovoril odločne besede o priliki zborovanja katoliške šolske organizacije tudi monakovski nadškof, kardinal Faulhaber. Iz njeovega znamenitega govora omenjamo samo to-le:

»V stolnici sem govoril o miru, ali naj v Odeonu razpravljam v bojnem razpoloženju? Tudi tu naj bojne fanfare utihnejo! Hkrati s slavnostnim govornikom, rektorjem Böhler-jeun, pozivam starše, naj se s polnim zaupanjem zaneajo na one učitelje in one šole, ki zaslužijo naše spoštovanje, ter naj ohranijo hvaležnost vse dni onim učiteljem, ki so nas modro vodili od osnovne do visoke šole. Ob škofovskih vizitacijah imam dostikrat priliko slišati, s kakšnim

spoštovanjem dušni pastirji govore in kako poveljujejo učiteljstvo svojih šol; jaz sam porabljam rad vsako priliko, pa tudi današnje ne izvzamem, da se toplo zahvalim vsem dobrotnikom naše mladine, vsem učiteljem in učiteljicam. Povsod, kjer se razlega božična pesem »Sveta noč, blažena noč« (zložena od duhovnika, uglasbena od učitelja), se ponavlja tudi visoka pesem zaupnemu, medsebojnemu delu duhovščine in učiteljstva... Resnica, ki vsebuje neodjelnivo logiko, je v sledečih stavkih: »Bavarska osnovna šola je — verska šola, za katoliške otroke torej katoliška šola. Ta katoliška šola naj ne bo katoliška le na videz, marveč po resnici. Neogibno po-

trebna za katoliško šolo je katoliška učiteljska osebnost, in neogibno potrebna za katoliško učiteljsko osebnost je katoliška izolika učitelja.

Pa se bo reklo: To se pa pravi posegati v osebno svobodo učitelja, če se mu narekuje, kako naj deluje v šoli... Odgovorjam: Danes vsakdo, ki se posveti učiteljskemu stanu, dobro ve, kakšne šole imamo na Bavarskem in kakšne šole naše katoliško ljudstvo zahteva. Kdor se ne ujema z duhom teh šol, mu je svobodno, da si izvoli drugačen poklic. Komur se v glavi vrti, naj ne gre za krovca, in kdor se vode boji, ni ustvarjen za pomorščaka. To je abc prave logike z univerzo ali brez nje: Učitelj je za šolo tu, ne šola za učitelja. Učitelj se mora prilagoditi značaju šole, ne bo se pa šola sukala po mišljenju učitelja. Ali naj posnemamo one »brihtne« meščane Aberdite, ki se o njih tole pripoveduje: »Imeli so dimnikarja, ki se je sčasom preveč zredil tako, da so mu bili vsi dimniki preozki. V pokoj ni maral iti, zato so slavni mestni svetovalci sklenili, da bodo vse dimnike predelali in razširili, da se bo mogel debeluhasti mojster svobodno gibati...«

Znana je primera cerkvenega učenika sv. Krizostoma: Vzgojitelj mladine je med vsemi podobarji največji umetnik. Ni pa kiparju dano na voljo, kaj bo iz marmorja izklesal; kdor je delo naročil, ima pravico določiti, ali naj iz kamenite klade nastane človek, ali opica. Tako imajo tudi katoliški starši kot delodajalci od Boža zajamčeno pravico in dolžnost, da se ravna po svoji vesti in da zahtevajo, da se v šoli njih otroci vzgajajo za plemenite ljudi v duhu svete katoliške Cerkve...

Govor kardinala Faulhaber-ja so objavljali časopisi po Nemčiji in izven njenih mej.

A. Č.

Družabna vzgoja na srednjih šolah. Češkoslovaško naučno ministrstvo se je že pred nekaj leti zavzelo za to, da bi se posledj učenci na srednjih šolah učili tudi lepega obnašanja v družabnem življenju. V to naj bi služile predvsem telovadne ure, kjer naj bi se učenci že v pr-

vem razredu učili lepega pozdravljanja, nastopa, hoje itd. Tudi pri predavanjih drugih predmetov naj se porabi vsaka prilika za pojasnila in pouk o družabnih oblikah. Razen tega naj bi učiteljski zbor na vsaki šoli izbral iz svoje srede po eno posebno primerno moč, ki bi vsaj enkrat na mesec v vsakem razredu posvetila eno uro družabni vzgoji. V šolske knjižnice morajo priti dobra dela te stroke, a učiteljstvo naj učence opozarja nanj. Ravnotako naj se porabijo za družabno vzgojo šolski izleti in druge prireditve. — Ako se pomisli, da svet sodi le po zunanosti in da je mnogokrat vse odvisno od dobrega nastopa, bi le želeli, da bi se družabna vzgoja gojila tudi po naših srednjih šolah, kjer je vedno več učencev, ki v ožjem zasebnem krogu nimajo prilike, da bi se seznanili z lepimi družabnimi oblikami.

† **S. Eleonora Mantuani.** Dne 21. januarja je umrla prednica Lichtenthurničnega zavoda v Ljubljani, v starosti 66 let. Delovala je na tem zavodu 46 let ter ga vsestransko razširila. Iz majhnega tesnega poslopja, par majhnih sob, je razširila šolo v novo moderno šolsko poslopje za petrazrednico in meščansko šolo z mnogimi vzporednicami. Premnogo njenih gojenk ji je hvaležnih za življenjsko srečo. S. Eleonore blago delo je opisano v »Slovcu« od 23. januarja. Časten ji spomin!

† **Rein Viljem.** V Jeni je umrl dne 20. februarja nestor nemških pedagofov Rein v starosti 82 let. Od l. 1886. je pripadal univerzi Jena in bil tamkaj začetnik znanih počitniških pedagoških tečajev. Svoječasno je bil zastopnik Herbartove struje ter imel velik uspeh v razvoju šolske izobrazbe. Mnogi sloveči zavodi so bili ustanovljeni po njegovih nazorih. Izmed nešteti njegovih del je omeniti »Enzyklopädisches Handbuch der Pädagogik« in »System der Pädagogik im Grundriß«.

F. F. L.

Suhi hoteli v Franciji. V Franciji se je osnovalo društvo s kapitalom 5 milijonov frankov, ki ima smoter, da otvarja po deželi brezalkoholne restavracije. Društvu je ime »Modra zvezda«. Društvo je začelo svoje delo v sporazumu in po zahtevi domačih ljudi in tujcev.

Izvleček iz društvenih pravil:

Čl. 2.

Namen društva je:

1. Da z vsemi zakonitimi sredstvi širi misel obče mednarodne solidarnosti, da med ljudstvom razširja poznanje Lige narodov in njenih ciljev ter misel kulturnega, gospodarskega in političnega sodelovanja med vsemi narodi;

2. da proučava in popularizira vsa kulturna, pravna, politična, socialna in gospodarska vprašanja, ki se tičejo našega naroda in naše države kot člana mednarodnopravne zajednice;

3. da propagira misel reševanja mednarodnih sporov po pravni poti mesto po sili.

Čl. 3.

V dosego teh ciljev bo društvo:

1. Prirejalo predavanja in sestanke;

2. izdajalo potrebne publikacije in objavljalo članke po časopisju, da bodo javnost kakor tudi organi javnega mišljenja v odločilnih trenutkih mednarodnega življenja pravočasno obveščeni.

Podpisanemu odboru je čast vabiti Vas, da pristopite društvu, kojega namen ni samo pospeševanje visokih ciljev Lige narodov, temveč tudi odstranjevanje vseh zaprek nesporazuma med narodi, torej tudi zaprek, ki jim je vzrok slabo ravnanje z manjšinami.

O d b o r: Predsednik: Dr. Leonid Pitamic, univ. profesor. Podpredsednika: Dr. Janko Brejc, advokat; dr. Janko Pretnar, prof. mestne žen. gimn. Odborniki: Dr. Lambert Ehrlich, univ. profesor; dr. Fran Lukman, univ. profesor; dr. Marko Natlačen, komisar ljubljanske oblastne skupščine; dr. Dinko Puc, župan mesta Ljubljane; dr. Vladimir Ravnihar, advokat; dr. Fran Vodopivec, veliki župan ljubljanske oblasti. Tajnik: Dr. Pavel V. Brežnik, referent Prosvetnega oddelka. Blagajnik: Dr. Jos. Jerič, advokat.

Letna članarina je 20 Din, oz. polletno 10 Din. Poštno čekovni račun Ljubljana št. 13.493.

Češkoslovaško katoliško učiteljstvo — juslovanskemu katoliškemu učiteljstvu.

Praga, 20. februarja 1929.

Naglo se nam bližajo slavnosti dragega nam češkega svetnika, mučenika in ustanovitelja naše tisočletne države: sv. Vaclava. Tudi katoliško učiteljstvo se zaveda pomena, važnosti in veselja teh dni. Tudi naše učiteljstvo ima odgovornost za razvoj razmer v državi in ni mu vseeno, v kateri smeri se razvija nrvnost ljudstva.

Smatramo za našo dolžnost, da se zanimamo za življenje v občinah, v narodu, v državi, ljudstvu — moramo razumeti valovanje duha, ki hoče prožeti življenje naših družin, otrok, naraščaja, ljudstva. Vsaj imajo družina, občina, narod en in isti veliki cilj: da se uveljavljajo in pomagajo pri veličastni stavbi, katere vogelni kamen je Kristus, koje zidovi in stolpi se pnô vedno višje do sfer večnosti, v katere prostorih naj bi se zgrinjalo ljudstvo očiščeno, popolno, da bi na celem krogu zemlje živelo dobre volje pod blagoslovljeno vlado božjega

zakona in izpričevalo dejansko ljubezen v vsakem, malem in velikem življenjskem krogu.

Ko se je češkoslovaško katoliško učiteljstvo odločilo, da priredi svoje zborovanje v svetovaclavskih dneh Orlovstva (S. D. O.) v Pragi, kjer bo toliko katoliške mladine manifestiralo, si je reklo: tudi telesna vzgoja mora biti negovana v mejah božjega zakona in služiti z vsem svojim delovanjem Najvišjemu.

Vas pa, naše sestre in brate, drago nam jugoslovansko učiteljstvo, vabimo na to zborovanje kar najbolj prisrčno! Pridite pogledat in sodelovat pri proslavi našega sv. Vaclava, pridite spoznavat češkoslovaško katoliško učiteljstvo in se z njim razgovarjat o potih in sredstvih verske šolske in organizatorične vzgoje.

V teh veselih slavnostnih dneh želimo doseči in dokazati, da ima češkoslovaško in jugoslovansko katoliško učiteljstvo jasen pogled na razmere naše dobe, da nastopa v njenih zmotah in zablodah vselej in povsod s popolno gotovostjo, ki jo daje združenje z Njim, ki je pot, resnica in življenje!

Na svidenje v Pragi y S. D. O.!

Ružena Budělovska,

strokovna učiteljica in tajnica deželne zveze katoliških učiteljev na Češkem.

Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani nam je sporočil sledeče: Da se posečanje kopalnih naprav Okrožnega urada za zavarovanje delavcev omogoči najširšim slojem, je uprava urada dolóčila za obiskovalce čistilnih kopeli ob **dopoldnevih od 8. do 12. ure v torkih, sredah in četrtnkih izredno znižane cene** in sicer za kadne kopeli Din 8— in za pršne kopeli Din 4—. V navedeni ceni je že tudi všteto perilo in milo, ki ga dobi vsak obiskovalec pri blagajni kopalnišča. Druga pojasnila se dobijo v uradu OUZD na Miklošičevi cesti.